

Een olifant kwam op de reizigers aan, dus ging men „derhalven tot bevrijdinge van onse beesten denselven te gemoet . . . in welke te gemoet cominge (niettegenstaende al verscheyden schooten op denselven waeren gedaen) een van onse mede comp.^{en}, genaempt Pieter Roman, niet alleen van wierde achterhaelt, maer oock soo deerlijck gequest, dat hij ongeveer 2 uyren daerna is comen te overlijden.” Een kraal der Chariguriqua bezocht men, waar verteld werd, dat de Namaqua wegens de droogte niet te bereiken waren. Toch zouden de sergeant met twee man, de overste der Chariguriqua en de tolk verder gaan. Op die tocht werd verschrikkelijk dorst geleden, maar niets van betekenis gevonden. Toen de sergeant met zijn mannen terug was, ging men de loop van de Oliphantsrivier na. Daarna rustte men in de Chariguriqua kraal, wachtend op bericht van de Namaqua, die via boodschappers van de Chariguriqua lieten weten, dat ze in dit jaargetijde niet konden komen. Zo keerde men naar het Fort terug, onverrichterzake. Kaarten, evenals van vorige expedities, werden naar Nederland gezonden.

Noch Heren Bewindhebbers, noch hun gehoorzame dienaars aan het 1662. Fort lieten zich afschrikken door de herhaalde mislukkingen. 9 September 1662 besloot de Raad, dat men opnieuw de Namaqua zou bezoeken. Pieter Cruythoff kreeg de leiding; voorts gingen mee Pieter van Meerhoff, Johannes Dorhagen, Frederick de Smith, 1) Bartholomeus Rudolphus, Hendrick Hagens, Pelagius Weckerleyn, Dirck Rootcop van Bremen, Hendrick Stuyver, Laurens Hofman, Dirck Meyer, Dirk Wessels en zijn broer Jan Wessels. De lotgevallen zijn aldus meegedeeld:

[9]

Journael 2) gehouden by myn Frederick de Smit van de Heen ende wederrenge gedaen in 't lant van Africa by Pieter Cruythoff corporael van de adelborsten in conformiete van seckere memoiriën daerby te houden gestelt in ralistie 3) als opper=

Bij * staat: „de plaets daer in February 1661 den Corporael van d'adelborsten met de sijne bij de namaquas is gecomen.” En Noordeliker: „D'uytteste plaets daer den sergeant met noch 2 man geweest is en vermits de waterlose dor en soutigheyt niet over te reysen was den 18 Xber 1661.” En ten Westen daarvan: „De plaets daerden sergeant een zee heeft gevonden Lopende D'Oliphants Revier met 2 spruyten in deselve ten einde.”

Ten slotte staat de „Revier van vigiti magna” aangegeven met de stad van die naam. De kaart is in 1662 overgekomen.

1) Hij was de joernalist, volgens zijn wordekeus blijkbaar niet een Nederlander, misschien dezelfde, die in 1664 als Frederick Ambrosius van Bergen, scheepscorporaal, vermeld wordt.

2) *Kol. Arch. No. 3975. f. 537 — 575.*

De joernaalhouder heeft hier en daar last met de schrijfwijze der woorden. In de noten zullen de vermoedelik bedoelde woorden alleen worden gegeven, als de tekst het zeer nodig maakt.

3) *Qualité.*

hooft ober sijn byhebbende compe bestaende in 12 perſoonen door laſt van Sr. Zacharias Wage-
naer commandeur van 't fort de Goede Hoop-
ende verdre omſlaegh aen Cabo de Bonne Eſpe-
rance (†) aengegaen

den 21 October A^o 1662 als doen nae de middagh van 't fort ver-
trocken sijnde mede nemende een waegen met 6 ossen geladen met
victalie en sijn gecomen tot over de Bracke rivier alwaer wy des
nachts verbleeven.

Den 22 ditto begaven ons weder op reys nemende onse cours N.O.
vervolchden die 4 uren en quaemen doe tusschen Tygersbergh al- 4 uren.
waer wy de nacht verbleven, sagen onder weghen eenigen vogel-
struysen, ¹⁾ steenbocken ende haertebeesten.

Den 23 ditto met den daegh aenquaem begaeven ons weder op
reys de cours nemende N.O. t'O maerserde soo reyckelijck 3 uren
alwaer wy quaemen aen een cleyne revier daer wy een wynigh rus- 5 uyr.
ten, naer een wynigh touvens spanden onse beesten weder voor de
waegen naemen onse cours N.O. ging soo reyckelijck 2 uren alwaer
wy quaemen aen een revier genaemt Mossebbaanck ²⁾ daer wy door
en over reden en onse nachtrust naemen, saegen dien daegh grootte
mennichte van haertebeeste mitsgaders een reynoster.

Den 24 ditto weder op reys begevende naemen onse cours N.O.
t' N. maersserden soo ontrent $\frac{1}{2}$ uyr alwaer wy quaemen aen een cley-
ne watervaleye daer wy om de regenswille wat bleven rusten ende 4 uyr.
naer een weynigh rustens vervolgden onse laest gepasserde cours
noch ontrent 2 uren ³⁾ daer wy een weynigh brackachtigh water
vernaemen daer wy ons nachtrust naemen, saegen dien daegh eenige
gansen en eynden.

Den 25 ditto met den dach aenquaem sijn wy weder voortgereyst,
vervolgden onse laeste cours 1 uyr daer wy quaemen aen een cleyne
reviertien, daer wy een weynigh rusten, daernae sijn wy weder ver- 2 $\frac{1}{2}$ uyr.
trocken, naemen.

Den 26 ditto onse cours N.N.O. ging soo 1 $\frac{1}{2}$ uyr, doen verandert
en gingh 1 uyr N.O. t' N., sijnde doe by een claer reviertien daer wy
ons nedersloegen, sagen dien ochtent weder veel haertebeesten in 4 $\frac{1}{2}$ uyr.
verscheyden troppen; naer een weynigh rustens gingen weder voort,

1) Het woord vogelstruis naast struisvogel werd dus toen gebruikt.

2) Mosselbanck.

3) Uren.

naemen onse cours Z.O. ontrent 1 uyr reeden doe over een cloof van seeckere gebercht 't welck by ons genaempt wort Rybeeckscasteel, doen veranderde wy cours en gingen 1½ uyr O. t' N. item ½ uyr N.O. sijnde weder by een cleyn reviertien daer dijn nacht verbleven.

4 uren.

Den 27 ditto als voors.¹⁾ naeme onse laestegemelde cours, vervolden die 1½ uyr item ½ uyr N. O. t' N. seynde doe aen een cleyne revier gecoomen daer wy wat ruste, daernae vervolden onse laeste cours noch 2 uyr sijnde doe by de grootte Berghrevier gecoomen, daer wy die nacht bleven, kregen dien dach een haertebeest alsmede vingen eenige visch. Hier houden haer oock zeekoeyen, die wel van ons gesien wierden maer costen geen recht onder schoot coomen.

Den 28 ditto hebben overmits de grootte diepte van voors. revier den geheelen dach besigch geweest met vervlooten,²⁾ derhalven hebben wy moeten des nachts aen de andre seyde verblyven alwaer wy ons nachtlaeger in de bosche terneder sloegen. Tegens den ondergangh van de sonne wierden een leeuw ontrent 1 schootweeghs van ons gewaer doch wiert van ons niet gemoveert soodat hy weder is vertrocken.

1½ uyr.

Den 29 ditto met den dageraet weder voortgereyst, onse cours nemende N.O. vervolchden die 1½ uyr sijnde doe aen de cleyne Berchrevier gecoomen, welcke revier heel moeyelyck waer om door te coomen vermits het hooge waeter en diepe wellsandt, soodat wy onse waegen ontladden en het goet overdroegen ende doe met de waegen door en over reeden, soodat wy daer het onteriege³⁾ van dien dach en nacht verbleven, saegen dien dach eenige reynosters.

Den 30 ditto. Als voors. naemen onse cours N.O. t' N. gingen soo 2 uren, saegen weder onder het geberchte eenige haertebeesten, alsmede 5 à 6 wilde paerden, doen veranderden wy en gingen N.N.O. noch 2 uren, alwaer wy op een cleyne heywel quaemen, alsoo ick en dorhaegen Bartholemeus en Hendrick Stuyver⁴⁾ doens de waeghe volgden, ons ander volck een weynigh vooruyt sijnde, wierden wy een grootte reynnoster gewaer, die op ons los quam en naerdat wy saegen dat hem niet costen ontvluchten hebben hem 8 à 10 coegels geschoncken, soodat hy hem keerende weder is vertrocken doch niemant van ons beschadight. Wy passerden oock onderweegen door 17 à 18 soo cleyne als grootte steenachtige revieren, die al haer

1) Voorseyd.

2) De goederen per vlot over de rivier brengen.

3) Overige.

4) Dorhagen, Rudolphus en Stuyver.

loop in de grootte Berghrevier hebben; die gepasseert sijnde, begaeven ons aen de laesten aen 't rusten, alwaer onse Dickoop ¹⁾ een jong haertebeest schoot, dat hy slaepende verrasten. Naerdats het heeste van den dach gepasseert was, braecken wy weder op, naemen onse cours N.O. t' N., gingen soo 1½ uyr, doen veranderden wy ons cours, overmits wy tegen een revierken quaemen aenloopen en gingen ¼ uyr. Z. t' O., doen vervolchden wy weder onse voorzeyde cours van N.O. t' N. ontrent ½ uyr, alwaer wy quaemen ter plaesen, daer wy des voorleeden jaers 1661 een van ons volck genaempt Pietter Rooman verlooren, die van den oliphant doot geslaegen wierde uyt Journael van Cornels d'Cretser, alwaer wy die nacht verbleeven. Van dese middach waeren 4 van ons volck een trop haertebeesten gevolcht om te sien, alsoo daer een manck onder was, ofte hetselve becoomen costen, maer hebben ons gerapporteert, dat deselve niet costen onder schoot becoomen, maer hadde een groffe leeuw met een leeuwinne ontmoet, die dicht by haer sich in de bosches vertoonde ende naerdats hij saegh ons volck aencomen hebben haer weder verborgen, doch ons volck hem gesien hebbende, naemen een andre cours en hebben haer verlaeten; saegen oock ontrent onse nachtlager 2 reynosters die door onse Hottentots, die daer nae toe liepen en daerop schootten verjaecht wierden.

Den 31 ditto. Als voors. naemen onse cours N. die wy vervolchde, totdats wy aen een morasch quaemen daer onse cours stoupte ²⁾ ende bevonden gemasseert een uyr, doen gingen wy weder ½ uyr W. t' N.; daernaer hebben wy onse cours van N. weder vervolcht 1 uyr alwaer wy aen een cleyne reviertien quaemen, daer wy rusten; wat gerust hebbende, sijn wy weder vertrocken, naemen onse cours N.N.O., alwaer de onse Hottentots, die ontrent 1 uyr van ons in 't landt vyeer ³⁾ ontsteecken hadden tegemoet quamen, meedebrenge 3 Sonquas dewelcke by ons sijn gebleven en wy sijn onse cours noch gevolcht ^{5½ uyr.} ontrent 3 uyren, alwaer wy ⁴⁾ een cleyne revierthien wederom uytspanden en die nacht verbleven. Des avonts sijn noch 8 à 9 soo Sonquas alsmeede 2 capiteyns van de Serdienis ⁵⁾ by ons gecoomen medebrenge eenige honinck.

1) Een der Hottentots, Dikkop. De inboorlingen kregen veelal bijnamen naar uiterlike kenteekenen, b.v. Diknavel, blijkbaar een lijder aan navelbreuk, de kwaal die bij Afrikaanse inboorlingen zo algemeen is, en „Carabinga, alias of bij d' onse Platneus.” *D. 5 Aug. 1659.*

2) Stokte.

3) Vuur.

4) Uitgevallen is „aen”.

5) Saldanhars, „onder haer Quena genaemt”. *D. 9 Jan. 1653.*

5½ uyr.

Den 1 November. Als voors. naemen onse cours N.N.O. gingen soo 3 uyren sijnde doe weder aen een reviertien daer wy een weynigh rusten, alwaer de voorgemelde persoonen weder by ons quaemen. Naerdats wy wat gerust hadden, sijn wy weder vertrocken, nemende onse cours Noorden, gaende soo reyckelijck 2½ uyr, daer wy een weynigh water vernaemen en alsoo het boschachtigh heet en sandigh was, hebben niet verder cunnen coomen, soodats wy daer die nacht sijn verbleven, alwaer ons voorgemelde persoonen sijn gevolcht medebrengende eenige dassen ¹⁾).

2½ uyr.

De 2 ditto. Als voors. naemen de cours N. gaende soo ryckelijck ½ uyr, daernaen hebben onse cours N. t' O. verandert, sijnde deselve noch gevolcht 2 uyren en sijn gecoomen by een weynigh water, daer wy wat rusten en onaengesien wy dien morgen een swaere dornachtighe wech gehadt hadden, hebben wy onse cours noch wat willen vervolgen, alwaer wy weder vertrocken; een weynigh van onse rustplaes vertrocken sijnde, brack onse langwaegen, soodats wy onklaer wierden; hebben dieshalvers moeten weder ontpacken en het gebrocken weder moeten repareren, soodats wy genootsaecht waeren, die nacht daer te verblyven, alwaer ons weder voorgemelde persoonen by gecoomen, medebrengende eenige dassen en honinck.

3 uyr.

Den 3 ditto. Als voors. naemen onse cours N.t' W., vervolchden die 2 uyren en vermits wy doe by een weynich water sijn gecoomen, hebben wy genootsaecht geweest om de moyelicke passagie die wy dien morgen gehadt hadden wat te rusten, wy een seer swaere sandachtighe en boschachtighe wech gepasseert hadden; naer een weynigh rustens sijn wy weder vertrocken neemende onse cours N. en quaemen onder een groot geberchte 't welck van ons de Grootte Cloof genaempt wiert en alsoo het avondt wierdt, bevonden een uyr gemasseert te hebben. Sijn wy daeronder verbleven alwaer de voorgemelde Sonquas weder by quaemen meede brengen eenigen dassen.

Den 4 ditto. 's Morgens met aenkommen van den dach hebben wy onse waegen ontladen en ontsloopt en alsoo voorgemelde persoonen noch by ons de vooleede.²⁾ nacht waeren gebleeven en oock noch by

¹⁾ Dassens kwamen in Zuid-Afrika toen heel veel voor. Dasseneiland werd ernaar genoemd.

D. 22. Nov. 1652 vermeldt: „Wij aten oock van die voorsz. dassen, die soo smaeckelijck waren, dat ick verclaer mijn leven geen beter vlees gegeten te hebben; sijn soo groot als een braetvercken van 6 wecken, ros van haer, kort van beenen; wij hadden daer een lamsboutjen bij, dat wij aen de Caep geruyt hadden: was niet halff soo smaeckelijck als de voorsz. dassen.”

²⁾ Voorleden.

ons waeren, hebben geresolveert met malkanderen het goedt boven te draegen en alsoo het heel stijl, hooch en cliepachtigh was, hebben 1 uyr. grootten moyten met het goedt gehadt als oock met de waegen nae de middagh boven gecoomen sijnde, vernoomen naer weynigh rustens in 't weesten, de saerdinus 1) met haer beesten verneemende, hebben wy onse waegen weder gerepareert ende gelaeden, nemende onse cours O. maerseerde soo 1 uyr alwaer wy quaemen in een valye daer een cleyne revier was en de passagie vorder heel clippachtich wierdt, hebben wy daer ons nachtrust genoomen. 't Savons alsoo voors. persoonen ons verlaeten hadden sijn weder 3 andre Sonquas by ons gecoomen, meedebrengeende eenige dassen.

Den 5 ditto. Als voorseyd hebben wy onse waegen weder ontladen en het goet ontrent een groot quartier uyr door de clippen gebracht, beneffens de waegen alwaer wy quaemen by een moras, daer wy onse waegen weder packten en vervolchden onse voorgemelde cours met grootte moyte noch 1½ uyr, quaemen doens aen een waeter 't weck 2) van de onse de Oliphantsrevier genaempt wert daer wy, omdat het 1½ uyr. laet was die nacht verbleven alwaer ons eenige Seerdinis 3) met schapen sijn gevolcht alsmede wierde ons dien dach van de Sonquas geseyt dat sy verleeden jaer naer ons vertreck den oliphant die Pieter Rooman gequest hadde, gelijk het melden van het Journael door Cornelis de Cretser onder het geberchte doot gevoonden hadden, seyde op veele plaetsen gequest geweest te sijn ende hadde noch 2 ringen van desselve tant gemackt, die door onse Hottentos van haer geruyt wierden.

Den 7 ditto. vt : Supra.

Den 8 ditto. ad idem.

Den 9 ditto. Ons weder op reys begeven, nemeende onse courst met N. en sijn deselve met grootte moyte vervolcht 2½ uyr, want de wech sandich en molachtigh was, daer wy quaemen aen een spruyt der voorgemelde revier en alsoo het de beesten dien dach heel swaer gehadt hadden, hebben wy aensiende de grootte hitte en vermoythijt der beesten daer moeten verblyven alwaer ons weder eenige Sonquas en Serdienis sijn gevolcht medebrengeende eenige dassen, honinch en 5 schapen die wy van haer ruylden.

Den 10 ditto. Als voors. vervolgden onse laeste gemelde coers noch ½ uyr mitsgaders 1½ uyr alsoo de wech door het grootte sant en der

1) Saldanhars.

2) Welk.

3) Saldanhars.

velte ¹⁾ van grootte molgaeten en boschagie noch continueerden en de beeste qualick de waegen doorbrengen costen qualijck wy altijd mede hulpsaemhijt toonen alsmede ontladen en het goedt door de diepste wegh door droegen nochtants costen niet verder coomen soo sijn wy in een boschagie valeye ontrent een spruyt van de voorge-melde revier wat gebleeven ende de beesten wadt laeten rusten en voormits daer gheen weyde was, hebben wy ons op reys begeven en overmits wy een grootte quaertier vooruyt een klippachtighe bergh hadden, alwaer de beesten niet soudén hebben cunnen met de wae-gen opcoomen, hebben wy raetsaem gevonden onse goederen weder booven te draegen en daer te trachten met de waegen over te coomen sulcx gedaen seynde hebben weder opgepackt en vervolgde onse cours noch 1 uyr, coomende alsdan aen een plaets die van de onse het Ronde boschen ²⁾ genaempt werdt, daernae veranderden en gingen een weynigh N.O. quaemen doen in een valeye daer wy een weynigh moraschigh water vonden, alwaer wy die nacht bleven. Ons vervolchden dae ³⁾ oock noch eenige Sonquas die ons weder wat honigh en dassen brachten.

Den 11 ditto. Als voorens vervolchden onse cours noch een weynigh, totdat wy aen een hoeck van een geberchte quaemen alwaer wy onse cours N. mitsgaders N.tO. naemen sulcx een grootte $\frac{1}{2}$ uyr vervolcht hebbende, quaemen dicht aen voorgemelde revier en aengesien het steyle klippachtige geberchte hier soo groot was en de passagie soo heel nauw tusschen de clippen doorginck, soo was het onmogelijck met de waegen daerover te coomen soo hebben wy raet-saem gevonden om deselve te sloopen en de stucken te begraeven en liedt hier aen de revier wat van de passagie ter rechterhandt of in een grootte sandigen kuylende buyckdellinghe mitsgaeders de leeren naest de passagie in een drooge sandigen revier alsmede een sack met speyckers; sulcx gedaen seynde hebben wy onse goederen een groot $\frac{1}{2}$ uyr door de klippen en over de klippen gedraegen achtervolgende onse vooriege cours alwaer wy doens weder aen de revier over de groosten klippen sijnde sijn gecoomen en overmits het laedt wierdt, hebben die nacht daer moeten verblyven alwaer ons weder voorge-melde personen by quaem meede brengende eenige dassen en honinck. Als vooren begosten de beesten te probeeren en hebben 4 beesten gepackt die haer redelijck tot het draegen stelden, hebben

1) Veelte.

2) Niet te verwarren met Rondebosch bij Kaapstad.

3) Er zal bedoeld zijn daer of doe.

onse cours soo noch wadt gevolcht mitsgaders gaende wat N.N.O. tot een grootte uyr gaens daer wy onse resteerende goederen droegen sijnde alsdan aen een moras, mitsgaders een schoone loopende revier daer wy doen sijn gebleven, beginnen aldaer het goedt voor eelck beest wat te sorteren, mitsgaeders de bruyn en de wit alsmede de begien ¹⁾ te leeren, alwaer ons weder enige Sonquas rescontreerde medebrengende eenich honinck.

Den 13 ditto. Doordien de beesten noch niet wel draegen wouden, alsmede omdat sich Kruythoff wat sieckelijck bevoelden, hebben wy dien dach noch still geleege en alsoo hy het raedtsaem vondt en wy aldaer bequaemen plaetsen vonden van droch sandt hebben wy hetgeene soo op onse uytreyse niet heel nodich hadden aldaer begraeven en op eenige plaessen wat victalie mede verboorgen, alwaer ons weder tegen den avondt eenige Sonquas by quamen medebrengende eenich honinck.

Den 14 ditto. 's Morgens vroegh begoosten onse beesten weder te packen, naerdatt wy 3 van de onse gepackt hadden, sijn deselve reedelijck bequaem bevonden, soo hebben wy de resterende 3 oock gepackt en alsoo de eerste gepackte de last swaer viel om daermede lange still te staen soo hebben wy raedtsaem bevonden deselve met 6 man vooruyt te senden welcke een uyr gaens vooruyt maersseerden nemende de cours N. alwaer sy quaemen over een clooff in een valeye by een cleyne revier; de voorgemelde revier ter ¹ uyr. rechterhandt op syde hebbende, alwaer sy ons inwachten, maer alsoo wy met de 2 andre als de wit en de bruyn niet voort costen koomen, hebben wy door een van ons volck 2 van de eersten beesten weder terugge laeten haelen dewelcke de resteerende goederen oock tot voorgemelde plaets hebben gebracht; de andre geschort ²⁾ sijnde sonder last mede gedreven. Doe nae de middaghs vonden raetsaem onse brootsacken wat te verkleyngen, 't welck wy deden, mitsgaders de gescheurden wat versaegen; sulcx gedaen sijnde hebben de bruyn en de wit weder gepackt en met de last wat laeten weyden, dewelcke doens redelijck wel gingen. 's Avons hebben deselve weder ontpack en sijn die nacht daer verbleeven, alwaer wy

1) De Begijn, zie 1 Jan. 1663. *Dapper, Op. cit. f. 641* vermeldt vee „met heel fraie en lange kromme horens, hoewel zommige ook hoornloos, gelijk hier te lande de beesten, die wij bagijnen noemen." Het woordenboek der Nederlandsche Taal, i. v. Bagijn sub. 3 geeft niet bovenstaand citaat en gebruikt het woord voor zwartbont vee, „bos pulli sive cinerei coloris". (Kil.) De 12^e November is onder „Den 11 ditto" vermeld.

2) Bedoeld zal sijn : met doorgeschaafde, gescheurde huid.

eenige Sonquas saegen ende die te moet gaende kregen daer af eenick honinck en dassen, maer sijn niet by ons gecoomen.

Den 15 ditto. 's Morgens vroegh wy weder de wit en de bruyn ende de begien begonnen te packen maer de bruyn, soodrae hij gepackt was, spronck hij weder soo seer, dat men geen packasie daerop houden costen, maer de wit ging heel bequaem met de last weyden die vrey swaerder was als de voorriegen daeghs en naerdathy ontrent een uyr met de last gegaen hadde en wy met de bruyn niet costen voortcoomen hebben wy deselve witte weder ontpackt latende de bruyn ende de begien gepackt, dewelcke wy met leyden soo een tijt langh onderhielen alsmede het goet, 't welck door haer heftigh springen geduerigh sich verschoof oock weder verpackten, hoopende haer soo wat te temmen, 't welck wy dien daegh onderhielen ende aldaer die nacht verbleven alwaer de voorgemelde Sonquas weder by quaemen medebrengeende eenich honinck.

4 uyr.

Den 16 ditto. 's Morgens vroegh onse beesten gepackt sijnde, begaven ons weder op reys, neemenden onse cours noch N., maerseerde soo 1½ uyr coomende weder by een lachten by een cleyne revier, de voorgemelde revier weder op syde hebbende, daer wy een weynigh rusten ende naer its verblyvingh hebben wy weder gepackt nemende onse cours als vooren, gingen soo ryckelijck noch 2½ uyr, hebbende doe weder de revier dicht op syde daer wy die nacht verbleven.

5½ uyr.

Den 17 ditto. Als voors. vervolchden onse laesten gepasserden cours noch 2¼ uyr en gingen doen door ende over de Oliphantsrevier, die over gepasseert sijnde neemende onse cours N.O. t' N., vervolchden die 1 uyr mitsgaders ½ uyr van onse vooriege noordlycke cours passeerden doens neffens een moras, daer wy quaemen aen een water ofte cleyne loopende revier; derselver morasz daer wy wat rusten, alwaer ons voorgemelde Sonquas, die wy 's daeghs te voeren niet vernoemen hadden, weder by quaemen, mede brengende eenich honinck, alsmede rescontereerden wy noch 2 andre die een weynigh met ons maersseerden maer naer dato niet vernooimen, naerdathet heetsten van den dach voorby was begaven ons weder op reys neemende onse cours N. passeerden doe weeder door ende over dese gemelde revier, vervolgden soo onse cours 1½ uyr alwaer wy weder quaemen aen een morasse daer wy die nacht verbleeven, alwaer ons 6 à 8 Sonquas weder byquaemen met een van de voorgemelde by haer hebbende, mede brengende eenige dassen ende honinck.

Den 18 ditto. Als voors. neemende onse cours N, vervolchden

die noch 1 uyr, passeerden doens weder door ende over de Oliphantsrevier, daernae nemende de cours N.N.W. mitsgaeders N. t' W., vervolgden soo 2 uyren en daer noch een groot $\frac{1}{2}$ uyr van onse vooriegen cours van noorden, hadden doens de Oliphantsrevier weder 5 uyr. dicht vooruyt, daer wy wat rusten, alwaer ons weder in de 20 soo mans als vrouwpersoonen ende kinderen van de Sonquas by quaemen, mede brengende eenich hooninck en dassen. Naerdats wy wat gerust hadden, gingen wy weder voort, naemen de cours N.N.W. en vervolchden die $1\frac{1}{2}$ uyr, daer wy quaemen in den Kleyn valeye ontrent de voorgemelde revier onder een geberchte daer wy onse nachtrust naemen.

Den 19 ditto. Als voors. vervolchden onse laesten gemelde cours noch $1\frac{1}{2}$ uyr, passeerden doens weder door ende over de Oliphantsrevier daernae veranderden ende gingen N. t' W. noch $1\frac{1}{2}$ uyr koomende alsdan by een andre revier daer wy doo[r] ende over maerseerden, de cours neemende N.N.W. omtrent $\frac{1}{4}$ uyr, alwaer wy onder een geberchte aen voors. revier wat bleeven rusten ende over- $3\frac{1}{4}$ uyr. mits het geduerigh regende sijn wy daer 't vorder van den dach ende nacht verbleven alwaer wy een hoope schoone ende grootte visch vingen, die daer in abundantie is en oock blanker als in de Oliphantsrevier.

Den 20 ditto. Als voors. vervolchden onse laesten gemelde mitsgaeders N. W. t' N. 3 uyren daer wy quaemen in een schoone valeye dicht aen de Oliphantsrevier, daer wy wat rusten ende over- 3 uyr. mits wy van de laeste Sonquas die den 18 deser by ons quaemen vernoomen hadden, dat de Cregeriquas ¹⁾ naer de zeekant vertrocken waeren, hebben wy 't voorder van den dach met brandt toegebracht gaende op verscheide plaetsen daer drooch gras was 't selve in den brandt steecken.

Den 21 ditto. 's Morgens vroegh ons weder op reys begevende naemen onse cours N. t' O. gingen soo $\frac{1}{2}$ uyr, daernae vervolchden wy de Oliphantsrevier, die synen loop meest N.N.W. was ryckelijck $1\frac{1}{2}$ uyr sijnde alsdan ter plaetsen daer de Sargient, verleeden jaer de Cregeriquas by hem kreegh, veranderden doe de coeurs ende gingen $\frac{1}{2}$ uyr N.W. daer wy quaemen weder aen de voorgemelde revier, daer wy een weynigh rusten, mitsgaders weder wat brant laeten stichten op hoope dat sy ons sullen verneemen. Des naemiddaeghs begaven ons weder op reys neemende onse cours N.W. t' N. mitsgaders

1) Chariguriqua.

N.N.W. tot 2½ uyr gaens, alwaer wy weder quaemen dicht aen de voorgemelde revier, daer wy dien nacht verbleven.

Den 22 ditto. Heeft het ons goet gedocht, omdat wy dicht aen de revier op een bequaem plaets daer goede weyde was, soodat wy desen dach soudē leggen blyven ende ondertusschen op eenige plaetsen viēen ¹⁾ op hoope dat wy soude de Cheregecquas ofte Sonquas by ons becoomen, die volgens de laeste Sonquas haer seggen naer de zeecant waeren gedreven met haer vee ende by ons van haer vee becoomen soudē, aldaen trachten te verneemen, wat dat de bequaemste wech mitsgaeders weyde water soude wesen om tot de revier Vegita Magna te coomen, waerop wy ontrent 's morgens ten 6 uren over de revier gerucht van schapen hoorden, soodat wy datelyck 3 man met onse Hottentot daer nae toe sonden dewelcke ons berichten, dat sy een Sonquasvrouw met 2 jongens hadden gevonden by haer hebbende 27 soo lammeren als schaapen maer waeren, doe sy ons volck gewaer wierden geveucht, doch hadden deselve door onse Hottentoots noch by haer becoomen seyden dat de schaepen de Cregeriquas toe quaemen en dat zy nae de zeekant met haer vee waeren gedreven, alwaer sy dese schapen meede mosten brengen, soodat wy daarmede niet voorderen en costen en naerdāt ons volck oock weder van haer was gegaen waeren sy citto vertrocken, want Cruythoff daetelycke weder met 2 man daer nae toe ginck, maer vōt haer niet, maer hadden daer een eydop uyt vreesē laeten leggen en waeren citto gevluht. Wy hebben 's avons oock noch over geweest, meende dat noch wedergecoomen soude sijn, maer hebben haer niet vernoomen. Des naemiddaeghs wierden wy in het oosten aen het eynde van het geberchte vuer gewaer, soodat Cruythoff geresolveert was des andren daeghs daer nae toe te gaen met 4 man en wy soude dien dach hier noch met de beesten blyven leggen op hoope dat hy Sonquas ofte Cregeriquas daer vinden soude trachten een mede te brengen, die sy bequaem soude achten om ons het rechte bescheyt te doen.

Den 23 ditto. 's Morgens vroegh is Cruythoff met 4 man van ons vertrocken, nemende haeren cours O. t' N., vervolgden die 1 uyr, daernaē veranderden en gingen noch 2 uyren oost, alwaer sy quaemen in een valye, daer sy een Sonquasvrouw met 3 kinderen vonden, seyden dat 3 Sonquas van haer uytgegaen waeren, maer soudē haest wedercoomen, soodat ons volck daer ruste ende inwachten; naerdāt sy nu wat gerust hadden, sijn voorgemelde 3 Sonquas by haer ge-

1) Vuur maken.

coomen ende een out man onder haer sijnde heeft dadelijck Dorhaegen en Bartolemeus gekent, wierde oock van ons volck bekent, seggen, dat sy hem verleeden jaer by de Cregeriquas gesien hadden, die sy naer lange aenhouden noch met haer creegen en sijn soo weder 's avonts by ons gecoomen, naerdats wy hem nue wat hadden laeten vraegen van weegen de passagie, mitsgaders waeter ende weyde soodocht Cruythooff, dat wy wel met hem soudenterecht coomen, hebben dieshalven hem gevraecht of hy mede woude gaen ende ons de bequaemste, mitsgaders de naeste weegh naer de voorgemelde revier toonen soudent alsdaen genitten als het volbracht was eenigh kooper, mitsgaeders coraelen en toback dewelcke schenckagie, die hem soude gegeven woorden hem vertoont wierde, waerop hy sulcks sijnde resolveerde meede te gaen, soodat Cruythoff resolveerde die reys weder met 4 man aen te neemen ende 's morgens vroegh te vertrecken, want voorgemelde Sonqua beloofde, dat hy haer met het eynde van de maen soudealdaer brengen ende vermitssooder gheen weyde meer wesen soude voor de beesten, soo vont hy raedtsaem tot haer wedercomste met de beesten hier langs de rivier te blyven, totdat hy sach of men met de beesten en goetd soude cunnen overcoomen ende drae hy weyde vonde, mitsgaeders water, soo soude alsdaen trachten hooger te maerseeren, heeft sich dieshaelve met 4 man gereet gemaect, neemende broot meede voor 10 daegen. Aangaende het land, 't welck sy van desen daegh gepasseert sijn, is vlack, sandich en doornich landt, hadden oock gesien onder het geberchte veel schoonen wilde paerden, bocken ende reebocken.

Den 24 ditto. 's Morgens vroegh is Cruythoff met 4 man alsmede onse Crossoy ¹⁾ en voorgemelde Sonqua van ons vertrocken, neemende haer cours naer de voorgemelde revier te weeten Vigita Maegna en omdat hier noch wel voor 2 à 3 daegen weyde was, sijn wy hier noch gebleeven, van meeningh sijnde op den 26 deser op te brecken en beetter weide te soecken.

Den 25 ditto. Alsoo het weder hem niet bequaem aen liet, sijn wy hier noch desen daech gebleeven ende hebben de beesten ontrent 2 uyr gaens van hier, daer een weynigh beetter weyde was gedreven; tegens den avont is een Sonqua van ons volck by ons gecoomen seggen, dat sy te nacht ontrent sijn huys gelogueert hadden en meende dat sy binnen 3 daegen by de Anomaquas weesen soudent, alsmede brengende teydingen dat voorgemelde Sonqua van haerluyden was

1) Een der tolken. Vermoedelik is bedoeld „Quasso, alias Dicknavel." *D. 5 Aug. 1659.*

gescheyden ende dat sy van sijn volck weeder een ander Sonqua hadden ontfangen, die haer soude te rechte helpen; naerdats wy nue wat met hem hadden gepraet is voormelde Sonqua weder by ons gecoomen sijnde heel crupel van 't gaen, want hy almede wadt out was, soo hebben wy gepresommeert, dat sy hem, omdats hy niet wel voort cost, hebben achtergelaeten. By ons gecoomen sijnde, heeft voormelde schenkagie, die hem doens gegeven was, weder restiebueert. ¹⁾

2½ uyr.

Den 26 ditto. Met den daech aenquaem braecken wy op met onse beesten onse cours N. gingen soo ½ uyr, mitsgaders noch 1 uyr N.W. en daen noch 1 uyr N.N.W. hebbende alweder de Oliphantsrevier dicht op syde, daer wy een weynigh weyden vonden ende het resterende van dien dach verbleven.

3 uyr.

Den 27 ditto. Als voors. naemen onse cours N.t'W. gaende soo ½ uyr, doen veranderden ende gingen ½ uyr W.N.W. en daen 1 uyr N.W. alwaer wy weder dicht aen de revier quaemen een weynigh graes vindende, daer wy dien nacht verbleeven, alwaer onse een Cregerqua by quam, seggende, dat haer volck met haer vee ontren 1½ dach reysens naer dee zeekant laegen. Hier begint hem de revier diep en breet op te doen, soodats hier genochsaem met een vaertuych kan gebruyckt worden, alsmede houden haer hier eenige zeekoeyen ²⁾ en eenige vogelstruysen, doch is qualick by de revier te coomen om het groote riet, alsmede der veelheyt der wilgenboomen ende de steylte des ouvers.

Den 28 ditto. begaeven ons weder aen 't maerseeren, vervolchde onse laeste cours van N.W. ½ uyr, doen verandert, gingen 1 uyr N.N.W. sijnde doen ter plaetsen gecoomen, daer wy ons volck be- looft hadden in te wachten ofte haere ordre. Hier is de revier meede diep en breet ende alsoo het hier afgebrandt is geweest, vonden hier schoon jong gras en riedt en een bequaemen ouver om de beesten sonder pryckel ³⁾ te drencken, alwaer ons voormelde Cregeriqua met noch een van sijn volck alsmede 2 Sonquasdochters en een jonge Sonqua by quaemen, medebrengeende eenige waeterveygen ⁴⁾, die wy van haer ruylden, dewelcke in desen revier groeyen en van

1) Gerestitueerd?

2) *D. 24 April 1652* bevat: „Dezen voorleden nacht had het volk aan land een groote zeekoe gevangen, wel zoo zwaar als twee gemeene vette ossen, hebbende een zeer afgrijslijk monstreus hoofd en verscheide scherpe uitstekende tanden, waarvan de langste 7/8 el waren, met een korte hals en lage beenen, de voeten bijna van fatsoen rhinocerosvoeten, edoch gekliefd in vier partijen.”

3) perickel.

4) Watervijgen.

de Sonquas die heel wel en lange onder waeter connen duycken uytgehaelt worden, sijn schoon van smaeck, gebraeden sijnde alsmede heel voedtsaem, soude sich in tijt van noodt lange daerby connen onderhouden, wandt men die gedrocht sijnde tot meel can pulveeren en alsdaen schoon meelmoes daer af koecken, 't welck voor desen al van ons volck geprobeert is, alsmeede hebben wy hier grootte quantytijdt van visch gevangen ende oock van grootte des selves; hier gaet voor gemelde revier met eb en vloet op en neer en des nachts hooren groot geruych van de zee, heb hier van 8 tot 4 uyren oock windt uyt zee en daernae weder stielte, alsmeede ontrent middernacht des gelycken. Ontrent $\frac{1}{2}$ uyr hier van daen sonden haer Sonquas, die daer 5 à 6 huysches hebben en daen $1\frac{1}{2}$ uyr hier vandaen de jacht mitsgaeders het samlen der vygen erneeren.

Den 29 ditto. 's Morgens vroech quaemen ons 2 Sonquas met voorgemelde 2 dochters en eenen jongen, die naerdatsy de smaeck van de toback geproeft hadden weder naer haer huysen sijn vertrocken, seggende de 2 Cregerquas naer de zeekant vertrocken waeren. Ons volck gingen oock uyt, hoopende wadt wildt te verneemen, maer hebben niet cunnen verneemen als 2 oliphanten, die Meerhoff gesien hadde.

Den 30 ditto sijn voorgemelde 2 Cregeriquas weder by ons gecoomen, meedebrengeende 2 Sonquas; naerdatsy wat hier geweest waeren, sy[n] deselvege weder vertrocken. Van daegh sijn weder 3 van ons volck uytgegaen om wadt wildt te schieten, maer rappoorteren, dat wel 5 à 6 uyren oostlijck geweest waeren, maer hadden geen wildt noch water vernoomen, moesten dieshalven ons noch met visch geneeren, die hier op sommige daegen wel te vangen is.

Den 1 December sijn weder 2 Sonquas by ons gecoomen, meedebrengeende een weynich veygen, die wy van haerluyden ruylden.

Den 2 ditto ten fyne voors. noch still gelegen.

Den 3 ditto ut supra.

Den 4 ditto ad idem.

Den 5 ditto. 's Morgens vroegh ontrent 8 uren ¹⁾ in goeden dispositie weder by ons gecoomen, meedebrengeende 4 capiteyns van de Namaquas over welcke comste wy seer verblijft waeren ende naerdatsy een weynigh by ons geweest sijn, hebben wy haer eenige schenc-kagie gegeven, 't welck haer heel wel behaegde ende sijn alsoo deesen dach hier by ons gebleven.

1) Hier moet het onderwerp en het werkwoord sijn weggevallen b. v. sijn de landreizers.

Aengaende de cursen door haerluyden gepasseert, wordt hier volgens uyt haer journael gexpresseert 't welck luyt als volcht :

10 $\frac{1}{2}$ uyr.

Den 24 November sijn wij met ons 4 man en 2 Hottentos sijnde een Sonqua en de ander onse tambour met Kruythoff van ons volck vertrocken, neemende onse cours N., gingen soo $\frac{1}{2}$ uyr daernae, veranderden en gingen N.W. t W. 2 uren tot wij aen een droogen revier sijn gecoomen, daer wij doens weder 1 uyr W.N.W. gingen, quaemen doens aen een hoeck der revier, begaeven ons weder over eenen berch, neemende cours N.W. vervolchden die soo 2 $\frac{1}{2}$ uyr ende naedat het al hogh op den daech wierdt, sijn wij noch 1 uyr t. W. ovoer den berch gemasseert recht op de revier daer wij ontrent $\frac{1}{2}$ elft sijn gecoomen, alwaer wij een weynigh rusten ende naedat het heeste van den dach over was, sijn wij weder opgebrocken, neemende onse cours W.N.W. desselve continueerende 3 $\frac{1}{2}$ uyr, soodat wij te 7 uren ter rustplaets quaemen. Alhier loopt de Oliphantsrevier van ons af alsmeede sijn hier eenige Sonquashuysen, mitsgaders Sonquas, soodat wij die nacht hier verbleven.

10 $\frac{1}{2}$ uyr.

Den 25 ditto. Ruylden wij 2 honincksacken met waeter ende sijn soo 's morgens te $\frac{1}{2}$ vijf weder in Godes naem vertrocken meede neemende noch eenige Sonqua dewelcke wij een weynich toeback en coraellen belooffden, verlaetende alsoo de revier en gingen $\frac{3}{4}$ uyr N.N.O. en doen 1 uyr N., passeerden over een sandige hoochte, die over geppasseert seynde en in de laechte coomende, gingen wy wadt neder-sitten, verwachtende de Sonquas, die met ons van ons volck was gegaen, want hy tereugge gebleven was, maer hem niet verneemende is onse tambour weder terugge geloopt om hem te soecken, maer weder by ons coomende rapporteerde hem niet gevonden te hebben, soodat wy ons daerover niet wel en genoegde, want hy 2 rantsoenen broot met eenigen pypen noch by hem hadde doch sijnde, dat sulcke schade niet meer voorcoomen conden, sijn wy weder opgebrocken, neemende onse cours N.N.W., gingen soo $\frac{1}{2}$ uyr en daen 1 $\frac{1}{2}$ uyr N. en sijn gecoomen onder een hooge steenrootse, daer wy een weynigh brack water vonden, passeerden sootusschen 2 hooghe klippachtiege berge, neemende onse cours N.N.O., gingen soo een uyr en daen $\frac{1}{2}$ uyr N. mitsgaeders $\frac{3}{4}$ uys

N. t' W. doen veranderden weder en gingen $\frac{1}{2}$ uyr N.N.O., mitsgaeders $\frac{3}{4}$ uys N. t' W., doen veranderden weder en gingen $\frac{1}{2}$ uyr N.N.O. mitsgaeders 1 uyr N.O. t' N., coomende alsdan weder onder klippen, daer wy een weynigh brack waeter vonden ende overmits de sonne heel noorden was, begaven ons hier aen 't rusten, ontrent 3 uren braecken weder op, neemende onse cours $\frac{1}{4}$ urs N. en daen $\frac{1}{4}$ uyr N.N.O., mitsgaeders $\frac{1}{4}$ uys N. t' W., daernae gingen weder $\frac{1}{4}$ uyr N. t' O. en daen een $\frac{1}{2}$ uyr N.N.O., daer wy een weynigh brackachtigh water vonden en naedat wy merckten, dat hier Sonquas ontrent moesten sijn, sijn wy noch $\frac{1}{2}$ uyr westelijck gegaen, daer wy 3 Sonquahuysen met eenige Sonquas, soowel mannen als vrouwen vernaemen, sijn soo desee nacht hier by haer verbleven, vindende hier meede brackactig stienckent waeter.

Den 26 ditto. 's Morgens vroegh onse rustplaets weder verlaetende hebbende, naemen onse cours $\frac{1}{4}$ uys N. en daen $\frac{1}{2}$ uyr N.N.W., mitsgaeders noch een $\frac{1}{2}$ uyr N. daer wy onder klippen quaemen, alwaer wy een uyr verbleven uyt oorsaecke, omdat onse Hottentos seyden wy voorder geen waeter meer hebben soudent, soodat wy hier genootsaect waeren uyt sandt een weynigh waeter te graeven ende onse saecken te vullen, sulckx gedaen sijnde, gingen $\frac{1}{2}$ uyr N.N.O. en dan 1 uyr N., mitsgaeders $\frac{1}{4}$ uyr N.W., daernae gingen noch onder laenghs een geberchte een weynich N. mitsgaeders $\frac{1}{2}$ uyr N.N.W. en daen noch $1\frac{1}{2}$ N., maerseerden doens over een hooghe geberchte ende naerdatt wy booven waeren en bynae middaegh seynde begaeven ons wat aen 't reusten, genietende een weynigh water en broot, dit gedaen sijnde braecken weder $11\frac{1}{4}$ uyr. op, neemende onse cours N.N.W., mitsgaeders vervolchden die soo $1\frac{1}{2}$ uyr coomende alsdaen ten 1 uyr onder 't hangen ¹⁾ van een hooghe berch, daer een weynich brack waeter was, daer wy wat verbleeven, sijnde hier een valeye; ontrent 3 uyren braecken weder op, gingen $\frac{1}{4}$ uys N.N.W., mitsgaeders 2 uyren W. en dan noch $\frac{3}{4}$ uys N.W., daernae keerden wy ons en quaemen in een drooge revier, dewelcke wy ontrent 2 uyren vervolchden. Eyndelijck koomende met de sonne onderganck onder een klippigh gebercht, daer wy

1) = de glooing, de helling, Wdb. d. Ned. Taal, V. kol. 2084.
Linschoten XI.

geen waeter en vonden, alwaer ons noch wel te passe quaem een weynich waeter 't welck een Sonqua medegedraegen hadde, daer wy genootsaecht waeren, die nacht te verblyven.

Den 27 ditto. Als voors. naemen onse cours W.N.W. maer een weynich deselve vervolgende, zeyden onse Sonquas, dat sy niet meer vooruyt costen gaen, sonder meerder naerich te hebben, begaeven haer dieshalven uyt onse cours om een coraele van Sonquas te soecken, alwaer sy alsdan voorder conschap van de Namaquas soudent verneemen, waerdoor wy haer moesten volchden, ¹⁾ alhoewel wy ons niet wel genoechden dat sooveel uyt onse cours loopen moesten, doch geen andre middel siende, versochten wy aen ons Hot-tentots, dat sy gaen soudent ende voorgemelde Sonquas wat vervolgen en dat wy haer hier weder soudent inwachten, 't weelck sy dedent ende naer een uyr wachters sijn sy weder by ons gecoomen, rappoorteerende deselve gevonden te hebben, brachten oock eenige meede, daerover wy seer verblijdt sijnde met haer naer de coralle afgingen, neemende onse cours S., gingen soo 2 uyren quaemen doe by de corael daer sy ons tot middagh toe ophielen, beloovende alsdan meede naer de Namaquas te gaen daer wy wel meede tevreden waeren, hebben ondertusschen ons weder wadt verquickt, wandt wy van haer eenigh vlees ruylden van een eelandt, dat sy geschooten hadden, maer dat waeter dat wy droncken was gansch brack; als nue voorgemelde Sonquas daeraf sijnde een capitayn, die veel by de Namaquas van voorval-lende dingen te waerschouden sich reysveerdigh gemaect hadde, sijn wy in de naem des Heeren weder met haer opgebroocken, neemende onse cours N. gingen soo $\frac{1}{4}$ uyrs, daen noch 1 uyr N.N.O. mitsgaeders noch $\frac{1}{2}$ uyr N. en daen noch $\frac{1}{4}$ uyrs N.N.W., daernaegingen noch 4 uyren N., coomende alsdan te 5 uyren onder een hooch klieppachtigh geberchte ende onder andre onse wech vervolchden hebben een schoone voorover hangende klippen gevonden, daer wy onse nachtrust naemen.

Den 28 ditto onaengesien het sterck regende begaeven ons nochtants weder op reys, naemen onse cours $\frac{1}{4}$ uyrs O.N.O., daernaegingen een uyr N.N.O. en dan $\frac{1}{2}$ uyr N.O., mitsgaeders noch een halve uyr O.N.O. en $\frac{1}{2}$ N.O. en dan weder 1 uyr N.,

8 uyr.

1) Lees: volchen.

maersseerden soo onder een kleyne tafelbergh denselven ter rechterhandt hebbende, daernae gingen weder $\frac{1}{4}$ uys N.W. t'N. ende alsoo het hoogh middaegh was, gingen hier wat needer sitten om te eetten, maer geen waeter hebbende, sijn wy weder dadelijck vertrocken, neemende onse cours N., vervolchden die soo $\frac{1}{8}$ uyr, daer wy aen een klippe quaemen, daerop sich eenich reegen wat vergaert hadde, daer wy een weynich rusten ende naer dat de grooste hitte gepasseert was, syn wy voorgemelde cours noch 3 uren vervolcht, coomende dan onder 7 geberchte daer ons Hottentos op eene $9\frac{1}{8}$ uyr. hooge ronde klippen wat regenwaeter, dat sich dien dach vergadert hadde, daer wy ons rustplaes naemen, danckende Godt, dat hy ons desen daech met regenwaeter gedrukt ¹⁾ heeft, anders soudent desen dach geen waeter gehad hebben.

Den 29 ditto. 's Morgens vroegh ontrent $\frac{1}{2}$ vijf begaeven ons weder op reys, naemen onse cours N., gingen soo $2\frac{1}{2}$ uyr alsoo over een kloof, laetende de 7 bergen ter rechterhandt, daernae gingen 1 uyr N.O.t'O. weder even hoogh berch over, treckende op de overseyde, coomende ontrent $\frac{1}{4}$ uys N.O. ende daernae veranderden en gingen $\frac{3}{4}$ uys N.W.t'W. ende ontrent $\frac{1}{2}$ tien sijnde ende onder een kloof coomende, daer wat waeter was, gingen daer wat needersitten, genietende een weynich broot met een pijp toback, sulckx gedaen seynde, braecken weder op en gingen noch 3 uyren N. dese cloove alsoo tusschen grootgeberchten opwaerts gaende, boven coomende, hebben wy ontrent $\frac{1}{8}$ uyr gerust, daernae ging weder $\frac{1}{2}$ uyr N.N.W., daer wy Sonquasvrouwen vernaemen, die alle voor ons vluchten, maer hebben sy door onse wederom laeten terugge haelen, hun seggende, dat sy niet hoefden te vreesen, wandt wy haer geen quaedt doen soudent ; sijn alsoo weder by ons gecoomen en weder van ons gevraecht of sy niet wisten waer de Namaquas haer opheilden, hebben ons geantwoort, dat wy onder desen hollen berch soudent vinden, daerop wy onse cours 1 uyr N.N.W. naemen ende ons als daen weder N. keerende, sijn wy haest op de hoogste deses berch gecoomen, daerop gecoomen sijnde, saegh in 't weesten een grootte vlaeckte ende vooruyt hebben wy 2 der Namaquas coraellen gesien, de een sterck sijnde 83 huysen ende

1) Gedrenckt.

de andre 53 met noch een cleyne van 11 huysen, daerover wy ons al seer verblyden, want soo wy se in een dach a 2 niet gevonden hadden, soudē wy door armoede hebben moeten wederkeeren; als wy nu in de laeghte sijn gekoomen, hebben wy eenen schoot gedaen, waerop sy ons vernaemen en sijn ons met groot getal tegemoet gecoomen ende ons noch kenne, hebben ons wel ontfangen, vonden alsoo de coraele als voorzeyd en sijn soo met de cours N. 3 uyren van booven het gebachte tot de corael gemarseert, maer wy hadden haer soo haest niet gesproocken, soo hebben sy ons om bystandt dadelijck versocht, gevende andere volckeren, genaempt zijnde Numaque, welcken volgens haer seggen 10 daegen reysens van haer leggen ende rapporteerende oock dat sy corts met malckanderen geoorloc ¹⁾ hadden, maer desen hebben de vlucht moeten neemen achterlaetende sooveel ²⁾ mannen als beesten.

Den 30 ditto. sijn wy by haer still verbleven van alles haer wel ondervraeghende, alsoock neerstich ondersoeckende om te verneemen waer de revier Vegita Magna mocht gelegen sijn; hebben daerop te kennen gegeven, dat een groot waeter 4 daegen reysens van haer corael gelegen soude sijn, daerby voegende, dat op deese syde desselve de Numaque ophielden en op de andre syde melden sy van grooter volckeren, alsmeede grootte huysen, maer connen niet seggen wadt natie daerover hout. Sulckx van haer vernoomen hebbende, soudē gaeren sien daernae toe te trecken, maer door gebreck van victalie hebben sulckx niet cunnen doen, want wy maer voor 10 daegen geproviandeert waeren, van dewelcke al 7 verloopē waeren soo hebben wy 't op desen manniere begonnen; te wetten, wy hebben 2 capitayns van de Namaquas met ons over aen de Oliphantsrevier soecken te neemen om haer aldaer de schenckagie te geven, mitsgaders alle vrintschap te betoonen, opdat wy op dese manniere mochten beter verneemen, wat ons te weten nodich. Item omdat sy ons belooft hadden mede naer de revier af te gaen, hoopten haer met het geschenck dis te willegē te maecken.

Den 1 December. Ons weder op reys begevende, hebben

1) Geoorlocht.

2) Lees: soo wel.

2 capitayns van de Namaquas, sijnde als de alderopperste den eenen geheeten Naue, den ander Accaby, neffens 2 andre meede genoomen naer de Oliphantsrev^r en begosten onse cours te neemen $\frac{1}{2}$ uyr S., daernae $\frac{1}{4}$ uyr O. mitsgaeders S.O. t'S. en noch $\frac{1}{4}$ uyr S.O.t'O., als doen veranderden en gingen 1 uyr Suyden en dan weder $\frac{1}{4}$ uyr S.O.t'O. als doen veranderden en gingen 1 uyr Z. daer wy by 5 Sonquaeshuysen quamen; die geppasseert sijnde, gingen weder 3 uyren zuyden de cloof neerwaers; beneden coomende, hebben wy ons $\frac{1}{4}$ uyr gerust, daarna braecken weder op en gingen $\frac{1}{2}$ uur S.O. en dan $\frac{3}{4}$ S. mitsgaeders 1 uyr S.S.W., weder over een cloof treckende, alwaer wy ons over sijnde weder S.t'W. hebben gekeert, 't welck wy 1 uyr laengh vervolchden, hebben soo onse cours gecontinueert, totdat wy de 7 bergen gepasseert zijn, daarna gingen weder $1\frac{1}{2}$ uyr Z., coomende alsdaen op $10\frac{1}{2}$ uyr. onse oude rustplaes, daer wy noch een weynigh waeter op clippen vonden staen, alwaer wy de nach verbleven.

Den 2 ditto. Met den dach weder opgebrocken, naemen onse cours 2 uyren Z. en daarna S.S.O. ons kerende, gingen soo een uyr en dan weder $1\frac{1}{2}$ Z. mitsgaders noch 2 uyren S.S.O. en dan noch 1 uyr Z. Hier vonden wy oostwärts van ons af een holle clippe, daeronder noch schoon waeter staende ende naer dat het ontrent 1 uyr was, hebben wy ons hierontrent 2 uyren aen 't rusten begeven, daernae braecken weder op, gingen onse voorgemelde cours noch 1 uyr en dan $\frac{1}{4}$ uyr S.S.O. en $\frac{1}{4}$ uyr S.O., noch $1\frac{1}{2}$ uyr S. t'O., doen veranderden weder ende gingen $\frac{1}{2}$ uyr W. t' S., vonden aldaer weder de corale van de 2 Sonquas, die met ons naer de Namaquaes gegaen waeren, daer wy die nacht verbleven.

Den 3 ditto. Souden ons gaere weder vroeck op reyse begeven hebben, maer costen onse medegenoomen capitayn daartoe geensins beweegen, want sy door het haert maerseeren bynae creupel gegaen waeren, soodat wy genootsaecht waeren, omdat wy haer niet verlaeten wouden, desen dach by haer te verblyven.

Den 4 ditto. 's Morgens ontrent 7 uyren ons weder op reys begeven, begonnen onse cours S.O., daernae veranderden ende gingen $\frac{3}{4}$ uyr S.t'O. en dan weder $\frac{1}{4}$ S.t'W. mitsgaeders 1 uyr S.O.t'S., daernae veranderden en gingen weder $\frac{1}{2}$ uyr S.S.O. en dan $\frac{1}{2}$ uyr S.O., mitsgaeders $\frac{1}{4}$ uyr S.t'O. en dan

11 uyr.

2 uren S.S.O. en dan noch $\frac{3}{4}$ uys S.O.t'O. daer wy ontrent $\frac{1}{4}$ uys rusten van ons af eenich brack water vindende, daerna braecken weder op, naemen onse cours S.t'O. gingen soo $1\frac{1}{4}$ uys en dan $\frac{1}{2}$ uyr S.O. mitsgaeders $\frac{3}{4}$ uys Suyden en dan noch 2 uren S.O., daer wij die nacht verbleven, maer kosten hier nergens geen water verneemen, soodat wij ons moesten behelpen.

Den 5 do. 's Morgens vroeg ons weder op reys begevende, naemen onse cours S.W. t' S., gingen soo $\frac{1}{2}$ uyr met noch $\frac{1}{2}$ uyr Suyden en dan $\frac{3}{4}$ uys S.W., mitsgaeders noch 1 uyr S, en dan 1 uyr S.S.W. en noch $\frac{1}{4}$ uyr S. alwaer wij doens weder bij ons volck quaemen, danckende alsoo Godt, dat hij ons soo genaedelyck bewaert heeft ende ons weder bij de onse heeft laeten coomen.

Dato 5 December. Den notificatie van de schenkagie soo door Kruythoff aan de 3 persoonen der Namaquas overgeleevert 't welck op mijn begeeren van Pieter Kruythoff hebbe ontfangen die 't selve aen haer uytgelangt heeft.

Cap. Naue synde een van de opperste, ontving een brieff met coraellen daerop geschreeven was voor een van syn soon's.

1 stuck eyser.

3 plaeten cooper.

3 dicke coopere stocken.

3 dunne ditto.

1 fijn heresaye mutse.

2 messen.

2 kabriesen. ¹⁾

De twee andre capitayns wierde met haer benden oock sooveel gegeven als Naue alleen soodat sy daerover niet wel tevreden ende alsoo Kruythoff 't selve niet aen Accaby, maer aen den andren langde, die wat ouder leeck te weesen ende Accaby sulcx siende, vaeghde ²⁾ ofte oock niet genieten soude, waerop hem tot antwoordt gegeven wierdt, dat hy dat met haer beyden soudon hebben, soodat Accaby des anderen daeghs vroegh naer de Cregeriquas is vertrocken ende 4 die

¹⁾ Lees vermoedelik : karbiesen, een woord dat de Zuid-Afrikaners nog gebruiken voor : bemande fles.

²⁾ Lees : vraeghde.

Familie der Kleine Namaquas.

oock meede afgekoomen was, is oock weder naer de Nama-quascorael vertrocken, nits ontfangen hebbende; hebben Accaby oock niet weder vernoomen; den 14 December is hy weder met eenige Cregeriquas vergeselschap sijnde, thuys gecoomen, quam wel met haer ontrent onse rustplaets, maer is niet meer by ons gecoomen. Kruythoff ruylden, doe hy de schenkagie haer gaf van haer 3 stucks beesten, die sy meede afgebracht hadden als:

Een oude koe voor 3 plaeten cooper en 2 stocke. Twee jonge beesten voor 8 stocke met eenige coraelen, sijnde elck voor vier stocken.

Den 15 December schonck hy Naue met noch een van de capiteyns elck een plaet cooper, ruyldt noch een dorre ongantse ¹⁾ koe voor 4 cooperplaeten, een kalf voor 4 stocken cooper.

Den 6 do. Stille gelegen ende vermits is Accaby van ons naer de Cregeriquas vertrocken.

Den 7 do. Hebben noch stille gelegen ende onse wech gegaende capytayn weder willen inwachten, maer hebben hem niet vernoomen. Deesen dach sijn eenige Sonquas met haer vrouwen bij ons gecoomen van de zeekant, medebrengeende een weynich vleesch van een eelandt, dat sy geschoten hadden, 't welck wy van haer ruylden.

Den 8 do. 's Morgens vroegh braecken op, vergeselschapd sijnde met Naue en noch een van de Namaquas, naemen onse cours $\frac{1}{4}$ uys N. coomende als daen aen het eynde der Oliphantsrevier, daer wy onse vaties met water volden, sulckx gedaen sijnde, naemen onse cours 1 uyr N.N.O. en dan weder 1 uyr N. noch $\frac{3}{4}$ uys N.O., doen weder $\frac{1}{2}$ uyr N. met noch $\frac{1}{2}$ uyr N.O. t' N., coomende alsdan by een clippe, daer wy eenich wormich regen ²⁾ vonden, alwaer wy een $8\frac{1}{2}$ uyr. weynich rusten, naerdatt de grooste hitten gepasseert was, braecken weder op, naemen onse cours N.W. noch $1\frac{1}{4}$ uys N. t' W., alwaer wy doe by enige leedige Sonquashuyscies quaemen, daer wy enigh brack water vonden, alwaer wy die nacht verbleeven.

Den 9 do. Als voors. naemen onse cours $\frac{3}{4}$ uys N.W. t' W, met noch 2 uyren N.N.W. en dan $\frac{3}{4}$ uys N. t' W. coomende alsdan by een groote holle klippe, daer wy eenigh brack waeter vonden, saegen deesen morgen een trop ezelspaerden en elanden, alhier bleven wy

1) Zieke.

2) Regenwater.

6 $\frac{1}{2}$ uyr.

wat rusten, daernae braecken weder op, naemen onse cours $\frac{1}{2}$ uyr N.W. en daer $\frac{1}{2}$ uyr N.N.W. mitsgaeders 1 uyr N.W. t' W. doen veranderden en gingen $\frac{1}{4}$ uys N.N. t' O. met noch $\frac{3}{4}$ uys N. t' W. alwaer wy doens ons een weynich naer 't N.W. keerden, coomende alsdan weder by een leedige Sonquascoraell, daer wy in een put onder een steenachtighe berch eenich werm water ¹⁾ alwaer wy dese nacht verbleven.

9 $\frac{3}{4}$ uyr.

Den 10 do. als voors. naemen onse cours $\frac{1}{2}$ uyr O. t' N. doens gingen weder 1 $\frac{1}{2}$ uyr N. t' W. noch $\frac{1}{4}$ uys N.W. en 1 uyr N.N.W. doen veranderden en gingen $\frac{3}{4}$ uys N. t' O., daernae weder $\frac{1}{4}$ uys N.N.W., mitsgaeders 1 uyr N. coomende alsdan weder by een clip daer wy eenich wormich regenwater vonden, alwaer wy een weynich rusten; alhier verlieten ons de Namaquas en vertrocken naer haer corael naer een weynich rusten, braecken weder, vervolchden onse laeste gemelde cours noch 1 uyr, daernae gingen 2 uyren N.N.W. en dan weder 1 $\frac{1}{2}$ uyr N. coomende alsdan in een droge revier daer wy ons nachtrust hielden en alsoo wy hier geen ander waeter daen een weynich sout water vonden, waeren wy seer verleegen, want de beesten van dorst niet etten en costen, soodat wy soeckende ter rechterhandt noch enich riet gewaer wierden, alwaer wy begosten te graeven, vonden natte grondt, groeven alsoo een kuyl wel 1 $\frac{1}{2}$ mans lengte diep doch costen geen waeter dien avondt becomen, soodat wy hoopten des morgens vroeck wel water te hebben, 't welck oock geschieden; des anderen daeghs 's morgens vroeck vonden de put met waeter wel versien te sijn, soodat wy daeruyt onse vaetjes veulden en de beesten drincken, maer soodrae wy het proefden was het anders niet alsof het met salpeter gemengt was, doch aensiende de groote dorste die onder ons was en die wy wel wisten dat noch meerder souden lyden moeten, waeren genootsaect 't selve te drincken ende mede te voeren; vonden hier in voorgemelde droogen revier eenich wit sout, soodat wy presomeerden deselve in de regentijt gants brack te sijn.

Den 11 do. als voors. braecken weder op, gingen 1 uyr N.N.W., alwaer hem Dirck Rootkop begoste heel impotent te bevoelen, soodat hy wat achter bleeff, doch wy maerseerde al souties ²⁾ vort laetende by hem noch twee man met dewelcke hy volgen soude, soodat wy noch 2 uyren N. gingen, coomende alsdan by een klip, daer wy hoopten wat regenwaeter te vinden 't welck ons mitsluckten, von-

1) Vonden is weggelaten.

2) Soetjes, langzaam.

den daer waeter noch weyde ende alsoo wy heel dorstigh naer het salpetrich waeter waeren, alsmede onse beesten en insonderheyt voorgemelde D. R. want hy gedurigh weder verswackten door de grootte hitte soo leeden alhier groote aermoedt; doen het ontrent 1 uyr begost te woorden, soo begaf sich M. Pieter ¹⁾ met voorgemelde Dirck Rootkop op wech, verhoopten wat water onder de groote steenbergente vinden; naerdats nu de grooste hitte gepasseert was, ^{4 1/2} uyr. braecken wy op, vervolchden onse laeste gemelde cours noch 1 uyr, alwaer wy D. R. vonden leggen, die niet meer voort en costen, want hy gedurich swacker wierdt, waeren alsoo genootsaecht om hem op een beest te setten totdat wy by waeter quaemen, doch terwylen wy het beest gereet maecten, soo saegen wy vier ²⁾ dat sich begost ^{1/2} uyr van ons te vertoonen aen een hooghe geberchte, soodat wy presommeerde, omdat M. Pieter vooruyt gegaen was, 't selve gemackt te hebben en dat hy daer waeter gevonden hadde, soodat wy ons seer verblyden, setten alsoo de patient op het beest ende vervolgde onse voorjege cours noch ^{1/2} uyr, coomende alsdan op een corael daer de Namaquas eertijts gelegen hadden alwaer wy ter rechterhandt onder een berch in een morassiege kuyl eenich soet waeter vonden, soodat wy hier die nacht verbleven.

Den 12 do. 's morgens vroegh begaven ons weder op reys ende alsoo hem de patient een weynich beeter bevoelde, soo was geresolveert met M. Pieter weder vooruyt te gaen, naemen alsoo onse cours 1 uyr N. t' O. noch 1 uyr N.N.O., passeerden soo weder over een cloof, boven sijnde naemen onse cours noch ^{3/4} uyr N, coomende alsdan in een valye daer wy waeter groeven, alwaer wy genootsaecht waeren te rusten, want M. Pieter hadde een ander pat genoomen ende van ons ³⁾ noch niet weder verscheenen, soodat wy presommeerden de patient weder verswackt most zijn 't welck oock soo bevonden want Mr. Pieter naerdats wy ontpackt hadden by ons quam medebrengende een Sonquas, die hy in 't geberchte gevonden hadde, rapporterende dat Dirck Rootkoop niet meer voort coste, seide dat Johannes Dorhagen bij hem gelaeten hadde ontrent ^{1/2} uyr van hier, want de patient niet meerder voort en cost, soodat ick een honinch saeckien met water gevolt hebbende haer te moede ⁴⁾ ging; naerdats een weynich gegaen hadde, ontmoeten sy mijn ende naerdats sy nu

1) Meester Pieter van Meerhoff.

2) Vuur.

3) Lees: „van ons . . . vernomen” of „aan ons . . . verscheenen”.

4) Tegemoet.

6 1/4 uyr.

gedroncken hadde is noch meede tot onse rustplaets gecoomen, naerdat de grooste hette gepasseert was, braecken weder op, setten de patient weder op het beest, naemen onse cours $\frac{1}{2}$ uyr N.W. coomende alsdan in een clooff van een secker grootgeberchte, dewelcke opganck sich N. streckte, vervolgde die soo met grootte moyten 3 uyren, want de patient niet wel voort en cost ende het beest cost hy niet geduerigh gebruycken ten aensien van de nauwe passagie, die somtyts door de klippen gingh alsmede de steylte derselve; boven gecoomen sijnde bevonden daer een vlacke valye voor ons te hebben op het geberchte sijnde voor ons eenige beesten, soodat wy een wynich voordergingen, daer wy waeter vonden, alwaer wy ontpaecten; sulckx gedaen sijnde, gingen 2 man van ons naer voorgelde 1) beesten om te sien of deselve de Namaquas ofte Sonquas toequaemen, dewelcke wederom coomende rapporterende dat deselvige van de buytenwacht der Namaquas waeren alsmede brachte de capitayn met andre van de buytenwacht by ons naerdat sy nue bij ons geweest waeren ende een pijp toback genooten hadden, heeft Kruythooff hem laeten vraegen, hoeveel dagen rysens de revier hier vandaen soude gelegen sijn, waerop hy antwoorde $\frac{4}{d}$ reysens, soodat Kruythoff hem eenige plaeten cooper, mitsgaeders stocken en coraelen alsmede een muts van de Revaensche mutsen presenteerde, waerover hy hem seer verblyde ende ons beloofde daer te brengen, bleeff oock de nacht by ons.

2 uyr.

Den 13 do. als voors. braecken weder op, naemen onse cours $\frac{1}{2}$ uyr N. vergeselschapt synde met voorgemelde capytayn van de Namaquas buytenwacht, alwaer wy doens quaemen by syne corael, sijnde sterck 5 huysen, doen veranderden en gingen $\frac{1}{4}$ uyr N.N.O., quaemen weder by een corael van 16 huysen, doens naemen onse cours weder N. en gingen soo 1 uyr coomende alsdan by een corael van 75 huysen; hierontrent sloegh wy ons neder by een droge revier daer noch op eenige plecken eenich water stondt, sulx gedaen sijnde vergaerden sich de opperhooffden met alle capytayns by ons, repieteerde ons van haere voorgemelde batalie tegens de Numaque, alsmede van haer schade versoeckende daer benefens dat wy met haer soude afgaen om haer te helpen, dat sy weder revengie mochten genieten, seggende dat selvige Numaque 2) hier $\frac{4}{d}$ reysens aen een groot water laegen ende aengesien de aenwysinghe van haer sich meest N. streckte soo presomeeren wy dat sulckx de revier

1) Lees: voorgemelde.

2) Men verwarr α niet Namaqua met Numaque.

Vegita Magna soude sijn. Het versoeck van haer heeft hy niet volcoomentlijk connen acceppteren sonder last van d'E. comp^e te hebben, maer hebben haer beloofd, dat soo eenige met ons woude gaen wy haer soo veel bescheermen soude als ons selve, waerover sy gesamentlijk niet wel tevreden waeren ende ons gantsch niet toestaen wouden, dat een van haer ons door dit groote grusaemen geberchte soude door brengen alsmede vallende voors. capiteyns, die ons belooft hadde daer te brengen, heel lastigh hem wel expresselijck verbiedende, soodat hy het cooper wederom bracht, seggende dat voor dese mael niet medegaen coste ¹⁾ dit ontfangen hebbende dede er daer noch enigh cooper en cooraelen by presenteerden het weder aen andre dewelcke daernaer seer graech waeren ende oock wel vastelijck beloffden om ons in 4 dagen daer te brengen, maer costen geen consent van de opperhoffden daertoe becoomen, want sy vreesden dat soo wy by de Numaque quaemen, dat wy ons alsdan by haer vyandt soudent voegen, daerom sochten sy veel uytstellinghe om ons te beletten dat niet verder soudent coomen voorstellende dat tusschen de revier en hier geen waeter ofte weyde te becoomen was, 't welck wy niet costen gelove, soodat wy noch al sterck by haer aenhielden om een van haer mede becomen om ons door de grusaemen bergh door te brengen, maer coosten geen gehoor becomen, soodat sy oock van ons weder vertrocken ende de opperhooffden sich byeen vergaerden op een plaets by haer corael, daer sy lange beschaeringe ²⁾ hielden, soodat sy elck nae haer woonplaets gingen, ons geen bescheydt meer brengende.

Den 14 do. als voors. quaemen sy weder by ons seggende, dat wy wieder terugge soude keeren, want wy voorder geen waeter noch weyde costen becomen; wy seyden, dat wy noch wel wat soude soecken, maer woude sulcx niet toestaen en dat om oorsaecke, omdat wy de passagie niet soudent bekend worden, soodat wy saegen, dat niet winnen costen, vonden derhalven geraetsaem om hier niet langer te verblyven, maer ons op aenstaende morgen op reys te begeven verhoopende dat eenige Sonquas in 't geberchte soudent vinden die onsterechte ³⁾ soude brengen om aen voorgemelde revier te coomen.

Den 15 do. als voors. braecken weder op, begeevende ons naer een cloff van een geberchte, nemende de cours N. gingen soo 1 uyr op-

1) Hier is de zin uit.

2) Pitsjaar, pitsjaring, Scheepsterm, hier = beraadslaging.

3) Ons te rechte.

waerts, boven sijnde veranderden en gingen N.N.W. alwaer wy weder de corael van Naue op een andere geberchte in 't N.W. vernaemen, doch vervolchden onse cours, coomende alsdan in een valye, daer wy een weynich water vonden, alwaer wy by een grootte klippe ontpackte; sulcx gedaen sijnde gingen een weynich voorwaerts uyt, saegen voor ons uyt soo verre sien costen twee bequaemen cloeve deren ¹⁾ loopt sicht N.t'O. streckte waerover wy goede moet cregen, verhoopende, dat wy de rechte passagie getroffen hadden, hoewel de Namaquas ons deselve niet wysen wouden; naerdatt wy nu 1 uyr gerust hadden, sijn de voornaemste capytayns niet ²⁾ eenich van haer volck, alsmeede eenige Cregeriquas die 's daeghs te vooren met accaby hier waeren gecoomen gewaepent sijnde met eenige assegayen by ons gecoomen, gingen wat neder sitten, versochten aen ons eenige pypen toeback, die wy haer gaeven; naerdatt sy nu wat geroockt hadden, liet ons Naue seggen, dat wy haer al ons reesterende koper en coraelen geven souden en dat sy ons daer voor eenige schaepen en bocken geeven souden ende wy weder terugge keeren souden, want sy niet begeerde, dat wy vorder gaen souden, seyden dat wy geen waeter noch weyde souden vinden en dat sy oock bevreest waeren, dat als wy de passagie niet costen vinden, wy alsdan souden brantstichten om Sonquas by ons te becoomen, 't welck haer dochte schadelijck voor haer te wesen, waerop wy sulckx van haer vernemende haer weder versochten, dat sy souden een van haer meede senden haer vaestelijck belovende geen brant te maecken, alsmede versochte aen Naue dat hy 2 a 3 van de beesten, die bequaem om te draegen waeren by de syne soo lange soude dryven, totdatt wy wederquaemen en souden alsdan onse coraelen ende reesteerende cooper voor beesten overlaeten ofte veruylen, maer costen niet helpen, seyden al, dat wy terugge moesten; nae de middagh quaemen veele vrouwen en kinderen by ons, doch sijn naer een wynich blyvens weder vertrocken; naerdatt het nu begost avondt te worden, seyde sy weder, dat sy niet begeerden, dat wy vorder souden gaen om de andre Numaque geen vrindtschap te vertoonen, daer wy ³⁾ versochten, dat wy haer met brandewijn weder wat souden tracteren, waerop Kruythoff den kelder opende, haer elck met een soepien ⁴⁾ beschonck, schonck Naue met noch een van de oudtste capytayns elck een plaet cooper, naerdaet sy sulckx

1) Duitse invloed.

2) Lees: met.

3) Lees: sij.

4) Een soopjen.

genoten hadden, stonden sy op, seyden soo wy niet wouden wederkeeren, sy alsdan tegens ons backalayen souden, ons strengelijck driegende en sijn soo weder van ons vertrocken, welcke voorstellinge ons niet wel behaegde want wy soo groote aermoede van dorst en moyielickhijt van passagie gehadt hadden, soodat wy daertoe niet wel resolveren costen, want wy meede niet twyffelden, dat soo wy de Numaque op deden, wy van haer heel vrindelijck souden ontfangen worden ende dan wel vorder bij de Cabuners ¹⁾ ofte swaerte natie coomen wandt de Numaque daermeede handelen; naerdatt wy nu wadt gegeten hadden, heeft Kruythoff ons altesaemen naer onse meeninge gevraecht, soodat wy hem altemael daerop antwoorden, dat ons niet goetd dochte, dat wy wederkeeren souden, omdat wy volgens haer seggen soo dicht daerby waeren, dat ons dochte geen eer maer schande mede behaelen costen, soodat wy liever voorwaerts wouden gaen, doch stelde oock sulckx aen sijn goetvinden, daerop hy resolveerden dat soo wy hem niet woude verlaeten hy ons alsdan als een vroom officier behoorde te doen voorgaen soude ende dat wy ons voorwaerts reyse soude gaen bevorderen, verhoopedede, dat sy ons wel soude laeten passeren en soo niet soude ons alsdan teegens haer deffenderen, 't welck wy hem alle vastelijck beloofden, waerop ick ons gewoonlijck gebedt dede ende wy onse nachtrust naemen.

Aengaende nu het landt, dat van de Oliphantsrevier, tot hiertoe gepasseert is, gants onvruchtbaer vinden hier weynigh grasz maer alderwegen sandigen, steenachtighe gront, mitsgaeders groote bergen en veel drooge revieren sijnde der bergen haere waterloopen in de regentijdt; het landt is heel wildt met doerne ende met andre boschjes bewassen, vinden oock weynich waeter ende hetgeene soo hier en daer noch is bevinden altijt brack, soodat dese passagie niet wel anders als in de regentijt te gebruycke is, want men dan op de clippen altijt noch soude goet reegenwaeter vinden.

Den 16 do. met het daegen braecken weder op, waeren altesaem geresolveert om ons reys te vervorderen, achtende haer dreygemente niet, maer Kruythoff begoste de moet te laeten saecken seyden dat wy geen kans tegens haer hadden seyde dat wy weder teruggesouden keeren, 't welck ons altemael leedt was, omdat soo dichte by waeren, doch waerengenootsaect sijn comandote pareeren, ²⁾ soodat

1) Kobona, de Kaffers.

2) Duits: pariren = gehoorzamen, gevolg geven, nog als militaire uitdrukking in Duitsland in gebruik.

wy weder packten en terwylen wy doende waeren, quaem Naue met sijn 5 a 6 weder by ons saegen oock een trop beesten naer voorge-melde cloef dryven, seyden dat wy weder terugge gaen doch Kuyt-hoff 1) opende de kelder beschonk haer noch eens, doe wy nu gepackt hadden, naemen onse cours weder terugge, sy sulcx siende, waeren daerover lachgende verblijdt naemen onse cours S.S.O. gingen soo $\frac{1}{2}$ uyr, daernae veranderden en gingen noch 1 uyr S. daer wy by een weynich waeter quaemen, alwaer wy wadt rusten. Naedat nue het heeste van den dach gepasseert was, braecken weder op, neemende onse cours als vooren, vervolchden die soo 1 uyr, daernae gingen weder $\frac{1}{2}$ uyr S.S.W. met noch $1\frac{1}{2}$ S. bevonden ons doe weder by een cleyne revier, daer wy onse randevou naemen; aengaende nue de Namaquas, deselve worden voor sooveel wy connen 2) voor de voornaemste der Hottentots gehouden, sijn door de banck cloecker van gewas als de Serdienemans 3), worden oock voor krijgshelden van de andre vermaert, want sy meest altijt oorlogh voeren, sijn bedeckt met grootte vellen, die bynae tot de aerde toe hangen sijnde van dassen, jackhaelsen ofte schoonen beestenvellen, sijnde achter met lange sterten, haer muttsen sijn van schaepsvellen, die sy om het hooff saemen reigen onder aen rondt om het hooff met coopere coraelen beset, voor haer schamelichijt draegen sy een breedt vell dat bereyt is onder met strepen gesneeden, waerop sy een yvoeren plaet met een kruys daerop gemackt binden om haer huften sijn sy behangen met coopre ende roode coraellen kettinge, de koopere sijnde van roodt cooper gemaeckt, haere roode coraelen sijn fyne coraelen, gemaeckt sijnde van fragmenta coralli rubri die sy 20 sommige 5 a 26 mael om haer lijff gewonden hebben, sommige draegen oock eysere kettingen, die sy selver maecken, den Nurenborger sloetelkettingen gelijk dun en net gemaeckt om haer hals sijn sy met coopere kettingen behangen, sijnde van ons cooper gemaeckt, alsmede om haer armen doch sommigen hebben dicke ringen om haer armen sijnde van rootachtighe coper op haer borst draegen sommigen een rootachtighe coperplaeten ofte scheyfen, hetwelcke sy seggen van de portugaysen becoomen te hebben, den bosviegen 4) croon schyven gelijk gemaeckt, alsmede hebbe sommigen eenige 3 kante plaeties voor haer voorhooff, die sy selfs maecken, haer amonitie bestaet in

1) De r is vergeten.

2) Weggelaten is vernemen of zien.

3) Saldanhars, Saldanjemans.

4) ?

peyl en boch alsmede de gedrayden assagayen den onseren Hottentots gelijk, geneeren sich van haer beestiael, alsmede graeven wortelen van een seecker gewas, dat alhier groyt, 't welck sy gedurich eeten, hebben groote menichte van beestenmeelck huye ¹⁾ schapen en bocken, soodat sy veel melck genieten, zijn rontom met buytenwachten beset van haer volck en dan noch weder van Sonquas die voor haer oock geduerich vellen maecten en bereyden.

Den 17 do. alhier still gelegen.

Den 18 do. als voren quaemen ons desen dach weder de Cregeriquas by die met eenige Namaquas vergeselschap sijnde weder naer haer corael vertrocken by haer hebbende 2 geladen draechhuyen ²⁾ met eenige schaepen.

Den 19 do.'s morgens vroegh packten onse beesten en begaeven ons op reys, vervolchden onse laestgemelde cours noch 1½ uyr mitsgaders 1 uyr S.W. t' S. vervolgden soo een drooge revier, daer wy ontpackten ende met graeven eenigh water vonden; hier resolveerde Kruythooff om weder een passagie achter haer om te soecken ende alsoo te trachten of wy daer noch coomen costen, gingen alsoo met ^{2½} uyr. ons 4 man uyt om een wech te soecken ende naerdats wy bevonden dat deese revier sich meest oostelijck hiel, keerden wy weder en zijn alsoo hier deese nacht verbleven.

Den 20 do. als voors. begaeven ons weder op reys, gingen een uyr N.O. ende naerdats hier wat jong riet stont hebben wy hier ontpackt ende de beesten laeten weyden, groeven hier oock weder eenich water voor de beesten ende vonden hier in een klip een steenen put, daer wy voor ons wat reegenwater bequaem; ³⁾ tegens den avondt quaemen 3 Sonquas by ons daer Kruythoff in verblyden ende naerdats hy haer gevraecht hadde off sy de wech niet wisten nae de revier, seyden van ja, dat sy hem in 5 daegen daer brengen soudent, maer wy andre costen sulcx niet wel gelooven, vreesden al dat van de Namaquas uytgemaect waeren om ons te vervolchgen 't welck oock sich soo daer nae vertoonden doch hy betroude haer veel toe vastelijck meenende, dat hem niet bedrigen soudent, liet haer alsoo nedersitten en gaf haer wat te eeten; naerdats sy wat gegeten hadden versochten sy aen hem om roode mutsen, waerop hy haer elck een roode rouaensche muts langde met een boschie coraelen en een mes; sy alsoo hier by ons dese nacht verbleven.

1) Ooien.

2) Draagooien.

3) Bequaemen.

Den 21 do. als voors. braecken weder op, vergeselschaft sijnde met dese Sonquas naemen onse cours 1 uyr S.O., doen veranderden en gingen $1\frac{1}{2}$ uyr N.O., quaemen soo tegen een hooge bergh aen marseeren, daer wy een weynich wormigh regenwaeter tusscheen de klippen vonden wy af droncken ende genootsaeckt waeren om de grootte hitte hier te rusten, hadden hier gants geen weyde; alhier wassen vreemde boomen den palmboomen gelijk sijnde; naer dat nu de grooste hette gepasseert was, braecken weder op, neemende onse cours N. vervolgden die soo $\frac{1}{2}$ uyr gaende alsoo op een hooge bergh, daernae gingen 1 uyr N.O. alwaer wy dae boven quaemen ende saegen geen paede, anders niet dan hooge bergen, gingen doe noch 1 uyr N.N.O. daer wy by eenigh water en riet quaemen, alwaer wy die nacht verbleven; desen achtermiddach liet Kruythoff 2 Sonquas van hem gaen, seyde dat dassen en honinck souden haelen, maer sy ¹⁾ niet weder gecoomen; des nachts is de 3 Sonquas ²⁾ oock van ons wech geloopen by hem hebbende 3 honden die hy hadde achtergelaeten.

Den 22 do. als voors. braecken weder op, naemen onse cours N., gingen soo $\frac{1}{2}$ uyr, daernae veranderden en gingen $2\frac{1}{4}$ uyr N. t' W. Doen vervolgden weder onse cours van N. $1\frac{1}{4}$ uyr daer wy by een klippe door de groote hette genootsaeckt waeren te verblyven, hadden hier geen paede, noch weyde, noch waeter; naerdats de hette gepasseert was, begaeven ons weder op reys, vervolgden onse vooriege cours noch $1\frac{1}{4}$ uyr, alwaer wy doe in een klipachtighe cloeve quaemen, daer wy wat regenwaeter voor de beesten op de klippen vonden ende voor ons groeven wy een weynich waeter maer hadden hier geen weyde, soodat wy hier dese nacht verbleven.

Den 23 do. als voors. begaeven ons weder op reys, vervolgden onse cours noch 1 uyr, quaemen weder by een weynich riedt en regenwater, dat op de klippen stondt, doch vol jonge kickvorschen en wormen sijnde; alhier waeren wy genootsaeckt de beesten wadt te laeten weiden, soodat wy hier ontpackten ende het resteerende van den dach verbleven. Ondertusschen ging Kruythof heenen ende gaf ons elck een weynich brandewijn, wandt wy die nacht grootte koude geleeden hadden; sulckx genooten hebbende nam hy $\frac{3}{\text{man}}$ by hem en ging vorder vooruyt om een padt, mitsgaeders weyde en waeter te soecken, quam soo des avondts weder by ons, rapporteerde eenich reegenwaeter en weyde gevonden te hebben.

1) Sijn is weggelaten.

2) Bedoeld is: de derde Sonqua.

Den 24 do. als voors. braecken weder op, gingen weder door moyyelycke klippen en revieren al sonder paeden 1 uyr N. 't W., daernae keerden ons en gingen $\frac{1}{4}$ uys W. coomende alsdan in een saeck van klippege bergen, daer wy regenwaeter boven op een klip vonden en onder aen de klip oock voor ons eenich waeter groeven, maer hadden hier geen weyde, doch een uyr gaens N.O., gaende hier vandaen stondt eenich gras, maer geen waeter, daer wy de beesten heenen dreeven en lieten weyden, aensiende nu dat wy met onse reys niet veel voorderen costen, dochte Kruythoff raedtsaem, dat hier de beesten soude willen laeten ende met 8 man en 2 beesten voorwaerts reyse, soo heeft hy daertoe 8 man uitgesocht, die hy seyde, dat sich soude claer maecken om morgen vroegh met hem te vertrecken, achterlaetende mijn Pilagius Wecheling ¹⁾ als commandeur om by ons ende by de beesten ende reesterende goederen te blyven; naerdatsy nu haer soudengereet maecken, gaf hy haer broodt, alsmede ons oock; als nue het broodt overgesien was, bevonden met kruymen en alles niet meer dan voor 13 dagen te hebben, 't welck ons gesaementlijck niet wel behaegde, wandt hy aen ons gesijt hadde, dat soo hy bequaemen wech vonden wel 10 dagen wech blyven woude, doch wat hem seyde woude niet helpen, alhoewel dat hem de swaere wech genochsaem voorgeleydt wierdt van ons, die wij gepasseert waeren ende dat ons beter dochte raedtsaem ^{1 1/4} uyr. te sijn te keeren, wandt wy wynich victalie meer bevonden te hebben en voor sieckte niet verseeckert waeren om de aermoede, die wy geleeden hadden, alsmeede, die wy noch dagelijcks leeden ende noch soude moete leyden, aengesien de grootte koude des nachts ende hette des daeghs ende dat met soo slecht leelijck ende veelderhanden waeter, alsmede stelden hem oock voor dat van ons achterlaeten broodt oock niet wel verseeckert waeren, want wy hetselve in een kuyl gesteecken hadden, die van de Sonquas gegraven was en dagelycx daer ontrent passerden het eynde van de Oliphantsrevier doch coste niet helpen, soodat wy saegen, dat wy ons getroosten moosten bevelende ons alsdan gesaementlyck Godt de Heere, die wy hoopten dat ons wel bewaeren soude ende ons weder by de onsreige ²⁾ helpen; terwylen dat sy nu doende waeren met gereetmaecken, quamen by ons 10 Namaquas aen die ons vervolchden ende sochten gewaepent sijnde met enige assagayen, alsmede mennichte van py-

1) Pelagius Weckerlijn.

2) Unsrige, de onzen.

Linschoten XI.

len en boogh ; by ons gecoomen sijnde vraegden waer dat wy heenen wouden, waerop hy haer weder liedt vraegen, hoe verre dat noch van de revier waeren, daerop sy seyden, dat wy maer wederkeeren souden, want wy deselve niet vinden en souden, telden meede weder veel dagh meer als vooren gesijdt, seyden oock, dat wy geen water noch weyde souden hebben, noch ook geen paeden anders niet dangroottegeberchte doch Kruijthoff hoopte noch al uytcompste te vinden, presenteerde aen haer weder eenich cooper en coraelen, dat sy hem de wech wysen souden, maer costen haer daertoe niet bewegen, seyden dat hy met haer naer haer corael weder souden trecken, alwaer sy hem bocken en schaepen daervoor woude geven, en dat hy weder terugge soude keeren soodat hy nue saegh dat hy niet voordr coste coomen, dieshalve was hy genootsaeckt dat wederkeeren mosste, want sy ons niet verlieten, maer by ons bleven ende hy coste sijn vooriege resolutie niet volbrengen om met de 8 man te vertrecken, want sy ons niet met vrede souden hier hebben laeten blyven, maer wel de beesten eerstelijck daernae de goederen soecken te ontnemen ende soo wy ons met ons 5 man, daertegen hadden gesteldt, souden ons oock wel buyten twyffel aengetaest hebben, soodat wy daerover noch seer verblijdt waeren, dat noch by malkanderen waeren, wandt als verdeelt hadden geweest, soude onmogelijck een sijn van ons terechte gecoomen, aengaende het landt, soo achter de Namaquas gepasseert is meede noch slechter als vooren want sich hier grootte steenklippachtige bergen vertoonen, alsmede gants geen gras ; het landt is dick begroyt met boschys ende wilde naegelboomen ; aen den bergh wassen boomen den palmboom gelijk, verneemen hier weynich gedierte anders daen eenigen kliploppers, maer houden sich hier in de clippen grootte mennichte van dassen en coneynen, alsmede op het landt veel haesen ; aengaende de waeterloopen, die betoonen haer soeter als de andre gepasseerde, want wy hier noch geen brack waeter gegraven hebben.

Den 25 do. 's morgens vroegh begaeven ons weder op reys, nemende onse cours weder teruggewarts vergeselschap sijnde met voorgemelde Namaquas, naemen onse cours $\frac{1}{4}$ uys O., mitsgaeders een uyr S. t' O. en dan 1 uyr S. alwaer wy doe weder in de klipachtige cloeve quaemen, daer wy wat rusten, vonden daer noch op de clippen eenich wormich waeter alsmede inde gegraven kuyl eenich dick wit waeter, dat wy droncken. Alhier begoste een van ons volck genaempt sijnde Dirck Wessel zich heel inpotent te bevoelen, waer-

over wy ons seer bedroefden, doch naedat de grooste hette gepasseert was begaven ons weder op reys, lieten hem met meester Pieter een weynich vooruytgaen ende naedat hy ontrent $\frac{1}{2}$ uyr gegaen was begoste noch swacker te werden, soodat niet verder gaen coste, soodat wy weder by hem gecoomen sijnde, hem vonden nederleggen ende omdat het ons niet moylijk ¹⁾ was hier te blyven, want wy hier geen waeter of weyde op 2 a 3 uyren hadden, hebben wy hem op een van onse beesten geholpen ende vervolgden onse voorgemelde cours noch $2\frac{1}{2}$ uyr coomende alsdan in een drooge revier daer eenich water mitsgaeders riet was daer wy die nacht verbleven.

Den 26 do. omdat de voorgemelde persoon noch meerder verswaecte sill ²⁾ geleegeen.

Den 27 do. ut supra doch begoste met voorgemelde persoon wat te beeteren, van de middaegh waeren onse Hottentos naer de Namaquas corael gegaen, die tegen den avondt weder quaemen, seyden by een huyschien geweest te hebben sijnde een buytenwacht waer af sy de Namaquas die daerinne vernachte meede brachten, seyden oock, dat sy in de andre corael geweest waeren, maer dat de Namaquas niet thuys waeren geweest ; naerdatsese gemelde Namaquas nu by ons wat geweest hadden en den avondt naeckte is hy weder vertrocken ende wy maecten weder preperatie om op aenstaende morgen onse terugge reys te vervorderen, als de nacht nu begost te naecken, soo hadde ick de eerste wacht, dij ³⁾ tijt nu gepasseert sijnde ende mijn wacht geëyndicht, wierde afgelost van een van ons volckeren genaempt sijnde Laurens Hoffman ; afgelost sijnde ende van gansch geen onheyl wetende ging oock naer mijn rustpleck toe nochtans was nauwlijx ter neder gelegen of de schildtwacht maecten een groot geluydt, want hy van de Hottentos bezet was, die stadhig op hem met peylen schooten ; wy sulckx gewach woorden meede verbaest, sprongen op, doch alsoo de schildtwacht sijn geweer verleyde soo wisten noch niet in 't eerste wat dat hem lette, daeroover dat hy riep, want hy door grootte verbaesthijt niet coste soo ras antwoorden, doch soodrae wy by hem quaemen, riep hy dat hy aen sijn mondt gequest was, waerop wy ons geweer loosten, maer doordien het heel doncker ende regenachtigh weder was, costen niet sijn ⁴⁾

1) Lees: mogelijk.

2) Still.

3) Lees: die.

4) Sien.

waer ofte wadt volckeren het waeren doch schootten noch hefftigh op ons, soodat wy weder geloost hebbende geen pylen meer vernae-men, maer Pilagius Wechlingh ¹⁾ wierdt met het opreysen van voorgemelde mitsbaer in sijn slincker borst geschooten, welcke wonde door M. Pieter niet coste gegrondet worden, soodat altemael vreesden dat hy ons afgedanckt hebben; voorgemelde persoon, te weeten Dirck Wessel wierde oock geschooten door sijn been welcke peyl M. Pieter door het been heen trock. Dirk Rootkoop keech ²⁾ oock een dewelcke op sijn ribben afstott en 't welck ongeluck ons niet wel behaegden, doch kosten daer niet toe doen, want deze schergie ³⁾ soodrae wy weder geschooten hadden gedaen was, hielden soo het resterende van de nacht met ons allen de wacht maer kosten niet verneemen; wadt aengaedt de pylen daer sy mede schootten waeren van de punten van steen gemaect luyt ⁴⁾ monster soo wy mede brenge.

Den 28 do. 's morgens vroegh braecken weder op, begosten de beesten te packen neemende een bequaem beest voor Pilagius want hy seer swack was om hem daerop wech te voeren, terwylen wy nu weder packten, quaemen weder van de Namaquas 8 man by haer hebbende eene vrouwe gemonteert sijnde met eenige assagayen, brachten meede twee lammeren, eenen groote bul en eenen rooden draeghos dewelcke sy aen ons presenteerde te verruylen ende naerdatte sy van ons gehoord hadden, dat wy te nacht waeren aengetast, gingen sy naer de voedtstappen sijn ⁵⁾ waer dat deselvige personen geweest waeren doch lieten haer gantsch onwetende daer afdunc-ken seyde dat door haer niet gepleecht was maer mosten Sonquas geweest hebben, doch wy ruylden van haer de beesten en schaepen ende sulckx gedaen sijnde gaeven haer elck noch een pijp toback ende gingen soo weder op reys, naemen onse gepasseerde passagie weder soodat sy ons verleten ende naer haer corael gingen, maer hoe onwetend sy haer hielen soo kosten nochtans niet geloven ofte sy hebben sulck ingesteldt, wandt de Sonquas die hier leggen mede buyten wachten van haer sijn want sy oock voor haer dassen ende andre vellen bereyden en maecken soodat wy oock meenen sy niet alleene quaemen om de beesten te verruylen maer meest om te sien

1) Pelagius Weckerlijn.

2) Kreech.

3) Charge.

4) Duits: laut = overeenkomstig.

5) Sien.

of daer eenich van ons volck gebleven waeren, wandt sy ons wel besaegen, 't welck haer misluckten; naerdatsy nu van ons vertrocken waeren, maerseerden wy oock heenen, neemende de cours S. t' O., gingen soo 1½ uyr mitsgaeters noch ½ uyr S. daer wy doens weder op onse rustpleck quaemen, daer wy den 21 deser geweest waeren, alwaer wy ten aensien van de grootte hette, alsmede de gequeste genootsaecht waeren te rusten; naerdatsy de grooste hette gepasseert was, braecken weder op, maer door Dirck Wessel sijn been begost te verslimmeren, soodat quaelijck voort coste, doch alsoo de passagie hier heel moyelijck was, soo costen hem noch op geen beest setten is derhalven noch te raet gegaen, maerseerden soo souties ¹⁾ heenen, naemen onse cours 1 uyr S.S.W., noch 1 uyr S.W., mitsgaders ½ uyr S., coomende alsdan weder met groote moyte weder aen een clippen daer wy den 21 deeses des middaghs waeren geweest, vonden daer 8 Sonquashuysen, mitgaeters vrouwen en kinderen alsmede een van de Sonquas, die van ons wechgelopen was, dewelcke heel vervaert wiert, doch deden hem niet noch stelden hem sijn foute niet voor, gingen soo een weynich van de huysies af op een vlaeckte, daer wy ontpackten, sulcx gedaen sijnde, saegen de andre Sonquas oock aencoomen, maer doe sy ons in 't gesicht kreegen, naemen sy oostwaers de vlucht tegens een bergh aen, daer sy vergaerden, dorsten naer haer huysiens niet coomen, daer quaem oock een van de buyttenwacht der Namaquas by haer huysies, welcke die nacht by haer verbleeff, doe het nu doncker was quaemen eenige van de Sonquas van 't geberchte naer haer huysies, naerdatsy saegen dat ¾ uyr. wy haer niet moeyden, wy setten die nacht geduerigh 3 schitwachten ²⁾ uyt omdat wy soo veel te beeter al onheyl voorcoomen souden en omdat wy op haer huysies sooveel te beeter acht soude nemen wandt Kruythooff geresolveert was haer met den daegeraedt te verrassen, ende alsdan met deselve met haer weder toe te meeten, daermeede hy presommeerde sy ons toegemeeten hadden; als nu de dageraet aenquaem, docht ons niet raedtsaem, dat sulcx deden, seyden dieshalven, tegens hem, dat ons sulcx niet geraeden dochten, want wy van geplechde faute niet verseeckert waeren dat door haer geschiet soude sijn, alsmede, omdat wy met de gequeste beladen waeren, want wy niet meer als 2 beesten packen costen, die het goet droegen, omdat 2 beesten ombequaem waeren om te

1) Souties = zoetjes.

2) Schildwachten.

draegen ende 2 beesten moosten houden voor Pilagius en Dirck Wessel ¹⁾ been die wy anders niet voort costen crygen, alsoo de pijn van Dirck Wessels been sich daegelijck vermeerden alsmede opdat wy op geen open passagie waeren maer hier tusschen grootte gebachte sijnde alsmede omdat wy vreesden dat soo haer dooden ende wy weder op de Namaquas passagie quaemen, dewelcke wy niet costen voorby passeeren, wy dan lichtelijck van haer weder soudén aengetast worden, want dese Sonquas haere buyten wachten sijn alsmede, soude ons altijd aenvechtinghe hebben moeten vermoeden, 't sy van andre Sonquas alsmeede Creocriquas en alsoo ons dochte wy al schaede genooch hadden om van onse terugge reys verhindert te sijn, soo vonden raedtsaem dat wy voor sulcke ongeluck te verhoeden sulcx niet beginnen moosten 't welck hem voorgesteldt hebbende, packten en vervorderden ons reys, vonden hier een weynich wormich stinckent waeter.

Den 29 do. als voors. braecken weder op scheyden soo met stilheyt van de Sonquas naemen onse cours $1\frac{1}{2}$ uyr S.W. doen veranderden gingen 1 uyr N.W., doen weder 1 uyr S.W., quaemen doens ter plaetsen daer wy den 19 deser geweest waeren, daer wy een weynich rusten, groeven weder wat waeter ; naerdát wy $\frac{1}{2}$ uyr gerust hadden, quaemen 2 Namaquas van de buytenwacht by ons brengende meede doenmaels de capitayn van de Creocriquas met noch 2 van sijn volckeren, alsmeede hadden de Namaquas eenige kalven, die sy verruylden wouden maer omdat wy geen cooper meer hadde ende sy daervoor geen coraelen begeerden hebben selvigie van haer niet verruylt ; de capitay ²⁾ van de Cregerques seyde dat van meenige was met ons terugge te trecken heel verstoort sijnde, dat sulcx ongeluck gehadt hadden. Rapporteerden oock dat onse volckeren by odase ³⁾ waeren geweest om beesten te ruylen ; naerdát wy nue wadt gerust hadden, braecken weder op, vergeselschapt sijnde met dese capitayn en een van sijn volck doch de Namaquas sijn naer haer woonplaets vertrocken ; naemen onse cours $\frac{1}{2}$ uyr S.O. en dan $\frac{3}{4}$ uyr S., coomende weder in een cloof, daer wy doens onse cours 1 uyr S.S.W. naemen daernaegingen weder 1 uyr S.t'W., passeerden soo tusschen de 7 bergen, totdat wy op onse oude rust-plaets quaemen, daer wy den 11 deser geweest waeren alwaer wy

6 $\frac{3}{4}$ uyr.

1) Lees: Wessels'.

2) Lees: capitayn.

3) Oedaso.

sijnde op een corael daer de Namaquas eertijts gelegen hadden onse nachtrust naemen, vonden hier noch wat waeter.

Den 30 do. als voors. braecken weder op, naemen onse cours $1\frac{1}{2}$ uyr S. sijnde doens weder by de klip, daer wy den 11 deses's middaghs geweest waeren, maer vonden daer geen waeter, soodat wy onse voorgemelde cours noch 2 uyren vervolgden, daernae veranderden en gingen 1 uyr S.S.O. coomende alsdan weder ter plaetsen daer wy den 10 deses's naechts laegen, saegen eenige elande, vonden hier in onse gegraeven kuyl veel waeters, doch heel salpetrich maer aengesien de grootte hette soo waeren genootsaecht selve waeter op te koken ende voor de dorst te genitten; alhier wierdt Dirck ^{9 uyr.} Wessel sijn been meerder geopent, want de Matrie ¹⁾ naer beneden toe saecten; wy proviederden ons hier oock met sout 't welck hier in de drooge revier groeit; naerdad nu de grooste hette gepasseert was, braecken weder op, naemen onse cours $1\frac{1}{2}$ S. en dan 2 uyr S.S.O. doen gingen weder 1 uyr S. coomende alsdan met den avondt weder op onse oude rustplaets daer wy den 10 do. 's middaghs rusten, hoopen hier wadt waeter op de klip te vinden, 't welck ons mitsluckten, nochtans waeren genootsaecht hier dese nacht te verblyven; heden alhier geen waeter noch weyde.

Den 31 do. 's morgens voor daege braecken weder op, vervolgden onse voorgemelde cours noch 1 uyr, daernae gingen $\frac{1}{4}$ uyr S.S.O., doen veranderden en gingen $\frac{3}{4}$ uyr S. t' W.; daernae gingen weder 1 uyr S.S.O. noch $\frac{1}{4}$ uyr S.O. mitsgaeders $1\frac{1}{2}$ uyr S. t' O; doen keerden ons en gingen $\frac{1}{2}$ uyr W. t' S. coomende alsdan weder by de Sonquascorael, daer wy weder in de put eenich wormich water vonden alwaer wy ten aensien van de grootte hette rusten; saegen hier veel wilde esels, daernae braecken weder op, begonnen onse cours S.O., daernae gingen weder een uyr S.O. t' S., noch $\frac{1}{2}$ uyr S.S.O., dan noch $\frac{1}{2}$ uyr S.O. coomende alsdan ter plaetse daer wy den 9 deser 's middaghs waeren geweest, sijnde een grootte, holle klippe, die wy de paerdestall noemde, vinden hier eenich brack stinckent waeter, soodat wy hier deese nacht verbleeven.

Ao. 1663. Ady p^{mo}. January 's morgens vroegh braecken weder op, gingen $\frac{3}{4}$ uyr S. t' O. noch 2 uyren S.S.O., doen noch $\frac{3}{4}$ uyr S.O. 't O. coomende alsdan weder ter plaetsen daer wy den 8 passado's nachts ^{7 $\frac{1}{2}$ uyr.} gelegen hadden, vonden hier weder eenich brack leelick waeter, 't welck wy coockten en droncken en bleven hier wat rusten, daer-

1) Materie, vuile stof.

nae braecken weder op, naemen onse cours S. t' O., gingen soo $1\frac{1}{4}$ uyr, noch $\frac{1}{2}$ uyr S.O. en dan $\frac{3}{4}$ uyrs S., alhier bleeff een van onse ossen leggen, genaempt sijnde de begijn, die heel afgemasseert was en niet meerder voort cooste, gingen alsoo noch $1\frac{1}{2}$ uyr S.O. ende alsoo het heel doncker wierdt, waeren hier genootsaecht onder een klipachtige berch ons rustplaets te neemen, hadden hier noch waeter noch weyde.

Den 2 do. als voors. braecken weder op doch Kruythoff sondt onse Hottentos weder terugge om te sien of sy het beest weder wat voort costen becoomen, soodat wy onse voorgemelde cours noch $\frac{1}{2}$ uyr vervolchden, coomende alsdan ter plaessen, daer wy den 8 passato 's middaeghs rusten, maer vonden daer geen waeter, soodat wy veranderden en gingen $\frac{1}{2}$ uyr S.W. 't S. noch, $\frac{1}{2}$ uyr S. en dan $\frac{3}{4}$ uyrs S.W., doens noch 1 uyr S. en 1 uyr S.S.W., coomende alsdan weder by het schoone waeter der Oliphantsrevier daer wy ons dorst wadt laefden, daernaeg gingen noch $\frac{1}{4}$ uyr S. coomende alsdan weder op onse oude rustplaes, daer wy den 8 passato waeren vandaen getrocken, alwaer wy ons begraeven goedt noch wedervonden, daer wy ons seer in verblijden. Van dese middaegh is de capitayn van de Cregeriquas weder nae sijn corael vertrocken, die sy seyde noch $\frac{5}{4}$ reysens van hier gelegen te sijn, alsmeede quaemen onse Hottentots weder by seggende dat het beest niet voort coste coomen, hadden hetselve ontrent $3\frac{1}{2}$ uyr van hier in een soute valye moeten verlaeten.

$4\frac{1}{2}$ uyr.

Den 3 do. ter couse ¹⁾ van onse patienten still geleegeen.

Den 4 do. ut supra.

Den 5 do. ad idem hier houden haer oliphanten die van ons daegelyckx gesien wierden.

$4\frac{1}{2}$ uyr.

Den 6 do. 's morgens vroegh braecken weder op, naemen onse cours S.S.O.S. volchden die soo 1 uyr en dan $1\frac{1}{2}$ uyr S.O., noch $\frac{1}{2}$ uyr O.S.O. coomende alsdan in een seeckere valye naest de Oliphantsrevier, daer wy ten aensien van onse patienten alsmeede de grootte hette genootsaecht waeren te rusten; daernaeg braecken weder op, naemen onse cours $\frac{1}{2}$ uyr S. t' O., coomende alsdan weder ter plaetsen, daer wy den 27 November 's nachts gelegen hadden, alhier waeren weder genootsaecht om te blyven, want wy hier bequaeme plaetse dochte te hebben om te vissen, maer door de haerde zee-windt, die tegen den avondt op stondt, mitsluckten ons sulcx soodat wy byleggen mosten.

1) Oorzake, ter wille.

Den 7 do. als voors. naemen onse cours 1 uyr S.S.O. alwaer wy eenige haertebeesten elanden alsmeede eenen schoonen grooten bock gewaer wierden, dewelcke soo door een van onse gejaecht wierdt, dat hy los op ons quaem aenloopen, soodat wy deselve schooten sijnde gesaementlijk daerover seer verblijdt, wandt wy 't secdert dat wy naer de Namaquas gegaen waeren grootten honger en dorst uytgestaen,¹⁾ mitsgaeders grootte hette des daechs ende koude des nachts, wandt wy gedurigh onder den blauwen hemel slippen, ^{2 1/2} uyr. soodat wy nauwelijckx meer voort coosten, deshalven hoopten ons hier meede weder wat te verquicken naem hem en packten hem op de beesten en gingen noch 1 uyr S.O. mitsgaeders ^{1/2} S. coomende alsdan ter plaetsen daer wy den 26 November gelegen hadden alwaer wy ons randevou naemen.

Den 8 do. als voors. naemen onse cours S.S.O. mitsgaeders S.O.t'S., gingen soo ^{2 1/2} uyr coomende alsdan ter plaetsen daer wy den 21 November 's middaghs gelegen hadden, doch alsoo het noch wat vroegh was, dochte Kruythoff niet raedtsaem te sijn alhier te verblyven, soodat wy voort maersseerden, naemen onse cours noch ^{1/2} uyr S.O. en dan ^{1/2} uyr S.S.O. alwaer Pilagius heel flauw wiert van gaen, soodat qualijck meer voort cooste, doch Kruythoff hier niet geerne willen blyven, seyden dat soeties soudent trachten te volgen ende sooveel te doen als mogelijk waere, soodat wy ons voorgemelde cours noch 1 uyr vervolchden, mitsgaeders ^{1/2} uyr S. t'W. coomende alsdaen weder in de schoone valye daer wy den 20 November 's nachts geleegeen hadden alwaer Pilagius en Johannes Dorhaegen ons weder by quaemen, heel vermoyt sijnde ; naerdats ⁸ uyr. nu het heeste van den dach bynae gepasseert was resolveerden Kruythoff weder te vertrecken, soodat Pilagius en Dorhaegen genootsaecht waeren vooruyt te gaen ; 1 uyr ontrent daernaec braecken wy oock op, naemen onse cours S.O.t'S. vervolchden die soo met grootte moyten aengesien de diep sandigen wech ende swackheyt onser leeden noch 3 uyren, coomende alsdan ter plaetse, daer wy den 19 November 's nachts laegen, alwaer wy onse patient vonden leggen, heel swack ende vermoyt sijnde van 't gaen ende alsoo wy den 19 November hier schoone visch gevangen hadden ende onse bock begost te minderen soo waeren nooch genootsaecht wat te visschen daer de Heer ons oock in seegende, soodat wy hier dese nacht verbleven.

1) Het woord „hadden” moet erbij gedacht.

Den 9 ditto als voors. braecken weder op want Kruythoffcoste niet resolveeren hier te blyven en wat te ververschen, omdat wy hier noch geen Sonquas vernaemen, soodat onse patientie ¹⁾ genootsaecht waeren te volgen, gingen soo $\frac{1}{4}$ uys S.S.O., hier passeerde door dese revier, daernae gingen $1\frac{1}{2}$ uyr S.t'O., passeerden doens weder door de Oliphantsrevier daernae gingen $\frac{1}{2}$ uyr S.S.O. sijnde alsdan weder by voorgemelde revier daer wy genootsaecht waeren te rusten, want Pilagus niet beeterde maer ergerde, soodat hy heel swack was; naerdats nu de grooste hette gepasseert was, begosten weder te packen, alwaer ons 2 Sonquas by quaemen, meede brengende een weynich honich, die Kruythoff van haer ruylden ende vervolgden soo onse voorgemelde cours noch 1 uyr coomende alsdan ter plaetse daer wy den 18 November's nachts gelegen hadden alwaer wy brant stichten maer costen geen Sonquas meer verneemen, soodat wy hier de nacht verbleven.

Den 10 do. als voors. naemen onse cours $1\frac{1}{2}$ uyr S.S.O., coomende alsdan weder ter plaessen daer wy den 18 November's middaghs rusten alwaer wy hoopten Sonquas by ons te becoomen soodat wy weder brandt stichten ende het resteerende van den dach hier verbleven maer vernaemen geen Sonquas.

Den 11 do. als voors. naemen onse cours $\frac{1}{2}$ uyr S. daernae gingen 2 uyren S.t'O. en S.S.O. coomende alsdan weder by de Oliphantsrevier daer wy door ende over gingen, daernae gingen noch 1 uyr S. coomende alsdan ter plaetse daer wy den 17 November's nachts laegen, alwaer ons 3 Sonquas by quaemen, meede brengende een weynich honich, daernae braecken weder op, vervolgden onse cours noch $1\frac{1}{2}$ uyr, [coomende alsdan ter plaetsen daer wy den 17 November's nachts laegen alwaer ons 3 Sonquas by quaemen meedebringende de een weynich honinck, daernae braecken weder op, vervolgden onse cours noch $1\frac{1}{2}$ uyr] ²⁾ coomende alsdan ter plaessen daer wy den 17 November's middachs laegen, alwaer wy ons rendezou naemen; voorgemelde 3 Sonquas bleeven dien dach ende nach by ons en begosten op verscheyden plaessen te vieren. ³⁾

Den 12 do. still gelegen, verhoopten hier wel meer Sonquas te becoomen, als sy ons maer eerst vernaemen soodat Kruythoffresol-

1) Patientien.

2) Het tussen [] is door de compagniesklerk te veel ingevoegd, toen hij bovenstaande kopie maakte.

3) Vuur te maken.

veerden hier een dach of twee still te leggen om wat te ververschen want wy soo swack waeren, dat qualick meer voort kosten, tegens den avondt sijn voorgemelde Sonquas weder by ons gecoomen, meedebrenghende eenige Cocoquas ende Cregeriquas, die by haer hadde 2 oude schapen ende 3 dore lameren dewelcke Kruythoff voor een weinich toeback van haer ruyld.

Den 13 do. Ut supra van deesen morgen sijn voorgemelde persoonen weder vertrocken, quaemen ons weder 4 andr ¹⁾) Sonquas by doch alsoo hier by de Sonquas de grootte coraelen leggen soo connen daer weynich verversingh af becoomen want dese coraelen het al verslinden.

Den 14 do. braecken weder op, naemen onse cours $\frac{1}{2}$ S., mitsgaede 1 uyr S. W. t' S., daernae naemen onse voorgemelde cours noch $2\frac{1}{2}$ uyr coomende alsdan weder dicht aen de revier ter plaetsen daer 4 uyr. wy den 17 November 's nachts laegen, alwaer wy de nacht verbleeven, creegen hier eenige Sonquas die ons een weynich honich en waeter uyt geluck brochten.

Den 15 do. als voors. naemen onse voeriege cours noch 3 uyren, coomende alsdan weder by een moras daer wy een weynich rusten, creegen weder eenige Sonquas die ons met honich versaegen, daernae braecken weder op, vervolgden onse cours noch 2 uyren coomende ⁵ uyr. alsdan ter plaetse daer wy den 3 November 's nachts laegen, vonden onse goet 't geene soo in de aerde begraeven hadde altemael, maer tot ons leetweesen bevonden onse speck en gedrochde haertevlees, dat wy soo lange gespaert hadden niet meer dan ontrent $\frac{4}{d}$ eenich rantsoen afgehadt hadden in de eerste uyt reys van den gedierte onder de klippe van daer gehaelt te sijn, want Kruythoff hadde hetselve onder een holle klippe aen 't geberchte laeten steecken ende 't scheen hy het niet wel hadde laeten bedecken, soodat het van een gedierte gegetten is en geconsumeert, kreegen hier weder veel Sonquas en Sonquas vrouwen, die ons met honinch versaegen.

Den 16 do. als voors. naemen onse cours S. mitsgaede S t'W. vervolchden die soo ryckelijck 2 uyren coomende alsdan ter plaetsen, daer wy den 11 November 's nachts laegen, alwaer wy ons rendevou naemen. Sonden 4 ossen dadelijck weder terugge die de waegen doens weder haelden, die hier een weynich van daen begraeven lach, kreegen wel weder Sonquas maer hadden weynich honich, ² uyr. 's avons quam ons een van de serdienemans ²⁾) oock by.

1) Lees: andre.

2) Saldanhars.

Den 17 do. als voors. laeden onse waegen en spanden de beesten ende alsoo ons een os ontbrack, soo naemen wy de os die wy van de Namaquas geruylt hadden, die hem daertoe heel bequaem liet aensien, 't welck ons wel behaegden, gingen soo een weynich S.W. totdat wy aen 't geberchte quaemen, alwaer wy onse cours S. naemen, vervolchden die soo 3 $\frac{1}{4}$ uyr coomende alsdan ter plaetse daer wy den 9 November 's nachts geleegen hadden alwaer wy wat rusten; hier quaemen ons serdienemans ¹⁾ by, brachten ons weder 7 dorre laemmeren die Kruythoff voor wynich toback van haer ruylden, alsmeede quaemen ons eenige Sonquas by meede brengende eenige uygentches ²⁾ ende honich daernae braecken weder op, vervolgden onse laestgemelde cours noch 1 $\frac{1}{2}$ uyr ende alsoo de passagie van desen dach heel diep sandich en vol molgaeten was ende oock seer heet, soo costen niet verder coomen, soodat wy hier aen de revier in een groene valye hebbende een clijn spruytendt reviertien achter ons onse nachtrust naemen, alwaer ons weder eenige Sonquas by quaemen, meede brengende een weynich honich alsmeede quaemen ons eenige Odasoas volck by meede brengende eenige dorre lammeren ende alsoo de waerdye derselver niet veel was ende sy daer veel meer als de andre genooten hadden voor begeerden heeft hy maer 3 lammeren van haer geruylt voor een weynich toback.

4 $\frac{3}{4}$ uyr.

Den 18 do. als voors. vervolchden onse laest gemelde cours noch 1 uyr en dat met grootte moyte aengesien de moeiljycke passagie coomende alsdan ter plaetse daer wy den 9 November van daer sijn getrocken, alwaer wy ons randevou naemen; hier creegen weder eenige Sonquas, die ons een weynich honich brachten, alsmeede een leevende steenbockien 't welck Kruythoff voor een bossie coraelen ruylden, hadden hier oock 2 serdinismans by ons die haer hier by de Sonquas op hielde.

1 uyr.

Den 19 do. still geleegen, ondertusschen vondt Kruythof raedtsaem om naer de cloof toe te gaen ende de bosches wech te branden 'twelck hy oock deede, meedeneemende 2 man alsmeede eenen ouden Sonquas capytayn, dewelcke ons 's achtermiddags weder by quaem en kreegen meede van deese dach eenige Sonquas die ons wat honich brochten; de voorgemelde 2 serdienemans sijn van deesen avondt van ons vertrocken gaende weder terugge naer de Sonquascorael die ontrent 2 uren van hier terugge waerts geleegen was ende naedat

1) Saldanhars.

2) Afrikaans uien, is : bollen van planten.

het nu begon avondt te worden ende onse broodt dach al $\frac{3}{d}$ verlopen was, soodat het ontfangene geconsumeert was, soo sprack ick Kruythoffaen, waerop hy dadelijck resolverde het resteerende broodt altemael te parteeren 't welck geschiede; naedat het nu geparteert was, bevonden niet meer met kruymen en alles dan voor $\frac{6}{d}$ de man te hebben, soodat wy ons daermeede moosten getrosten.

Den 20 do. 's morgens vroegh braecken weder op, een van ons beesten genaempt sijnde de witrugge heel kreupel van vermoytheyt was, soo hadden gaerne den bul van de Namaquas in de waegen gehaedt maer wat moyten dat deden costen hem niet temmen soodat wy genootsaecht waeren voorgemelde os noch te gebruychen, vervolgden alsoo onse voorgemelde cours noch 1 uyr ende dat met grootte moyte en aerbeyt alwaer wy tegens klippen quaemen, soodat wy genootsaecht waeren uyt te spannen en ons goedt boven te draegen, 'twelck wy oock deden, ontladen alsoo de waegen en droegen ons goedt een groot $\frac{1}{2}$ uyr naer booven toe coomende alsdan ter plaessen daer wy den 4 November 's nachts laegen, hadden oock noch 2 a 3 Sonquas by ons dewelcke ons wat hulpe draegen, welcke Sonquas wy oock van ons eygen toeback daervoor mosten contenteren. Sulckx gedaen sijnde gingen weder by de waegen spannen in en kreegen die met grootte moyte van gedurich heffen en schuyven ende uyt en inspannen noch tot onse rustplaets; daergecoomen sijnde bevonden naeby een uren te sijn, soodat wy wat aeten creegen, hier eenige Sonquas die ons 4 a 5 dassen met een weynich honich brachten doch sijn altesaemen weder vertrocken, soodat wy oock op braecken, naemen onse cours W, die wy soo 1 uyr vervolgden, coomende alsdan op de hoogte van een seeckere grootte cloof alwaer ons Odasoe soon met een van sijn volck rescontereerden, meedebrenghende 2 dorre lammeren, raporterden sijn corael hierover in 't westen gelegen te sijn; alhier waeren weder genootsaecht uyt te spannen ende ons goedt weder van dit style vreeslycke geberchte af te draegen 't welck wy $2\frac{1}{2}$ uyr. deden, droegen ons goedt af sooveel wy costen totdat het doncker wierdt en den avondt ons overviel, lieten de waegen met noch eenich slecht goedt booven staen want wy soo altesaemen vermoyt waeren dat qualijck meer een voort coste; de 2 Hottentos droegen oock een dracht of twee van Odasses volck die wy weder van ons eygen daervoor moosten contenteeren soodat wy hier beneeden aen een spruytent reviertien onse nachtrust naemen.

Den 21 do. 's morgens met de sonne opganck begaeven ons weder op het geberchte om de waegen af te haelen, booven gecoomen sijnde,

hebben wy die $\frac{1}{2}$ ontsloept ende alsoo hier dese passagie veel steyllder doch soo klipachtigh niet was als die wy voor deesen opgegaen waeren, soo vondt hy raedtsaem, dat wy hem hier soetties souden aflaeten, maeckten soo aen elck gedeelte een touw van ontrent 10 a 12 vaem lengte, sloegen dat om clippen en bosches, naedat bequaemste costen ende vierden alsdan weder uyt, martelden alsoo tot over mid-dach toe; beneeden gecoomen sijnde verblyden ons noch dat niemant van ons beschaedicht was want sulcx lichtelijck had cunnen geschieden, want de waegen somtijts door de steylte wel 2 a 3 mael rontom viel en weder in het touw bleef hangen, gingen alsoo nae onse rustplecht, alwaer wy een weynich aeten ende voorts dien dach hier verbleeven ende alsoo Odasoes volck weder geresolveert waeren naer haer corael te vertrecken, soo heeft Kruythoff de 2 dorre onganse lameren voor een weynich toback van haer geruylt.

Den 21 do. 's morgens vroegh braecken weder op, naemen ons cours 1 uyr S. en dan 2 uren S. t' O., coomende alsdan ontrent onse oude rustplaes in een valye, daer wy den 3 November 's nachts laegen, alwaer wy onsen ouden Sonquas capytayn met noch 2 andre vonden, hadden een weynich honich, hadden hier de bosches op verscheyden plaessen teegens onse compsts in brandt gestoocken 't welck ons veel voordeel deede, daernae braecken weder op, gingen $1\frac{1}{2}$ uyr S. t' W., coomende alsdan met sonnen onderganck ter plaetse daer wy den 2 November 's morgens onse beesten ontrent 1 uyr lieten weyden; alhier resconteren wy 3 reynosters, die voor ons op de passagie in de boschies laegen, doch als hy ons geluyt gewaer wierden, begaeven haer aen 't vluchten, sijn alsoo hier deese nacht verbleeven.

Den 23 do. als voors. vervolgden onse laestgemelde cours noch 1 uyr en dan weder 1 uyr S. coomende alsdan onder hoechte daer wy een weynich waeter vernaemen alwaer wy ten aensien der vermoyt-heyte der beesten als oock de groote hette ons tot ruste begaeven, daernae braecken weder op, vervolchden ons cours noch 2 uyren coomende alsdan ter plaesse daer wy den 1 November 's middaghs rusten, alwaer wy die nacht verbleeven, alhier verlieten ons weder voorgemelde Sonquas ende gingen voor uyt.

Den 24 do. als voors. naemen onse cours S.S.W. gingen soo $2\frac{1}{2}$ uyr, coomende alsdan by eenige Sonquashuyssies daer wy een weynich honich ende eenige dassen ruylden, daernae hebben onse cours noch $\frac{1}{2}$ uyr vervolcht, coomende alsdan ter plaesse daer wy den 31 October 's nachts laegen; hier hebben weder eenige Sonquas by ons be-

coomen, brachten eenigh honich alsmeede quaemen ons hier veel 6 uyr Serdienios by denen corael hier ontrent 2 grootte uren vorwaerts gelegen was, daernae braecken weder op, vervolchden ons cours noch 3 uren, passeerden voorby voorgemelde corael coomende op onse rustplaets daer wy den 3 October 's middaeghs laegen, alwaer wy onse nachtrust hielden, brachten ons voorgemelde serdienies weder eenige dorre laemmeren alsmede een oudt dorr beest maer alsoo hy daer te veel voor begeerde soo heeft hy maer een dorr lam van haer geruylt voor een weynich toback; hier waeren oock Sonquas huysies van dewelcke Sonquas wy eenige voegelstruyseyeren ende honich ruylden.

Den 25 do. als voors. naemen onse cours S. gingen soo 1 uyr, alwaer ons voorgemelde Serdinies volchden, meede brengende eenen bonten os, die hy van haer voor 4 koopere kettingen ruylden met een weynich toback, daernae gingen $\frac{1}{2}$ uyr O. t' S., paesseerden soo door een morasz, daernae vervolgden onse voorgemelde cours noch 1 uyr mitsgaeders $\frac{1}{2}$ uyr S. W. t' S., doen veranderden en gingen $\frac{1}{4}$ uyr N. t' W. coomende alsdan by een clijn reviertien daer wy rusten; hier brachten ons de Serdinies weder eenige lameren, maer hebben geene geruylt, kreegen oock weder hier Sonquas by ons die ons $4\frac{3}{4}$ uyr eenich honich brachten en sijn weder altesaemen vertrocken, wy braecken oock op, naemen onse cours S. W. t' S. die wy $1\frac{1}{2}$ uyr vervolchden, paesserden soo door 17 a 18 revieren, die gepasseert sijnde hebben wy hier onse nachtrust genoomen, wierden van de nacht tot tweemael toe de leeuw ontrent onse rutsplaes 1) gewaer saegen oock deesen dach veel haertebeesten en oock renosters.

Den 26 do. als voors. naemen onse cours S.S.W. gingen soo 2 uyren mitsgaeders 2 uyren S. W. t' S. coomende alsdan aen de cleyne berchrevier die wy passeerden ende rusten alhier brachten ons weder de Serdieniesmans eenige dorre lameren alsmeede voegelstruyseyeren en een oude dorre koe maer hebben selvige niet geruylt, ruylden eenige eyeren alsmeede ruyldde Kruythoff 2 dorre lameren voor een 4 uyr weynich toback kreegen hier oock weder eenich honich van de Sonquas uygentches quaemen ons oock eenige capitayns van Odasoescorael raporteerden deselve hiermeede ontrent gelegen te sijn ende als ons de hette tot 6 uren savons by bleeff soo coosten niet vorder coomen sijn alsoo hier dese nacht verbleeven, saegen desen ochtent een grootte trop haertebeesten alsmeede wilde paerden en 3 ry-nosters.

1) Rustplaats.

3½ uyr. *Den 27 do.* als voors. naemen onse cours S.W. gingen soo ruym 1½ uyr, passeerden soo door de grootte berchrevier daer wy weder wat rusten creegen, hier weeder 5 Sardinies by ons, die ons een weynich honich brachten daernae braecken weder op naemen onse cours S.W. t' S., gingen soo 2 uren ende alsoo het avont was waeren genootsaecht hier te blijven hadden hier eenich brack waeter, saegen hier oock een grootte trop hartebeesten alsmeede 2 leeuwen die daer paesseerden doch als sy ons gewaer wierden gingen aen 't vluchten.

5½ uyr. *Den 28 do.* als voors. vervolgden onse laest gemelde cours ½ uyr doen gingen weder 2 uyr S.W. mitsgaeders S.W. t' S. coomende alsdan onder Rybeckx casteel ¹⁾ by een cleyn revierthien daer Odasoes corael gelegen is geweest, daer wy ons rustplaets naemen, daernae bracken weder op vervolchden onse laeste gemelde cours ½ uyr, passeerden soo over 't geberchte van Rybecks casteel, boven gecoomen sijnde veranderden en gingen 1 uyr N.W. coomende als ter plaetse daer wy den 26 October 's middaegs rusten, groeven daer noch eenich waeter maer alsoo daer gantsch geen weyde waeren genootsaecht weder wat vorder te gaen gingen alsoo noch ½ uyr vorder, neemende onse cours S.W. t' W. coomende alsdan by eenich riet daer wy onse nachtrust naemen ende alsoo wy hier geen waeter costen becoomen hebben het waeter van voorgemelde rustplaets gehaelt saegen hier by onse rustplaets oock eenige hartebeesten.

4½ uyr. *Den 29 do.* als voors. vervolgden onse laest gemelde cours noch ½ uyr mitsgaeders 1½ uyr S.S.W. coomende alsdan ter plaetssen daer wy den 25 October 's nacht laegen maer vonden daer waeter noch weyde, soodat wy genootsaecht waeren verder te gaen gingen alsoo noch 1½ uyr S.W. coomende alsdan ter plaetse daer wy den 25 October voor de middach een weynich rusten, vonden hier noch eenich gras en waeter soodat wy hier weder wat rusten, saegen desen morgen verscheyde troppen haertebeesten, daernae braecken weder op, naemen ons cours S.W. t' W., die wy soo 1 uyr vervolchden coomende alsdan ter plaessen, daer wy den 24 October 's nachts laegen, alwaer wy 4 rynosters in de boschies by onse rustplaets vernaemen maer naedat wy een schoot gedaen hadden sijn sy gevlucht saegen oock elanden, sijn alsoo hier deese nacht verbleven.

Den 30 ditto als voors. vervolgden onse laeste gemelde cours noch 2 uren coomende alsdan ter plaessen daer wy den 24 October 's middachs rusten maer vonden daer waeter noch weyde soodat wy onse

1) Riebeecks Casteel.

2) Weggelaten is „end”.

cours noch 1½ uyr vervolchden daernae gingen ½ uyr S.W. t' S. coomende alsdan ter plaetsse daer wy den 23 October 's nachts lae- 4 uyr. gen genaempt sijnde de Mosselbanck alwaer wy onse rustplaets naemen, alhier quaemen ons 3 Serdienes by die aen de cleyne berchrevier by ons geweest waeren brachten 18 stuckx volle voogelstruys-eyeren die Kruythoff ruylde saegen weder eenige hartebeesten alsmeede vingen hier eenige visch.

Den 31 do. als voors. naemen onse cours S.W. gingen soo 2 uyren coomende alsdan ter plaetsse daer wy den 23 October 's middachs 4 uyr. rusten alwaer wy schoon waeter vonden, soodat wy hier wat rusten, daernae braecken weder op naemen onse cours S.W.t'W. gingen soo 2 uyren alwaer wy wat brackachtigh waeter vernaemen soodat wy hier dese nacht verbleeven, saegen deesen dach grootte menichte van hartebeesten en eenige rynosters.

Den 1 February als voors. vervolgden onse laest gemelde cours noch 1 uyr daernae gingen noch 2 uyren S. W. coomende alsdan in 5 uyr. een boesvalleye daer wy een weynich uytsponden, daernae vervolgden onse cours noch 2 uren coomende alsdan weder by de soute revier die wy door passeerden ende by de slachboom uytsponden naer een weynich rustens spanden weder in en vertrocken alsoo naer het fort, dancken alsoo Goode dat Hy ons weder met gesontheit by de ons-riege ¹⁾ heeft laeten verscheynen ²⁾.

Kommandeur en Raad (Zacharias Wagenaar was Jan van Riebeeck op- gevolgd), deden 6 April 1663 verslag aan Heren Bewindhebbers van de expeditie. „Hier uyt”, eindigden ze hun missive, „dan blijkt claerlijk dat de voorsz. Namaq uas uyt enckel misvertrouwen en vreese d'onse in haer voirder te doene reys gestut en wederhouwen gehadt hebben, ten eynde deselve niet met haer vijanden soudon cunnen aenspannen en haer selfs 't samen opt lijff comen vallen ; wijgedencken evenwel de voorsz. Lanttocht dit jaer weder te hervatten en met een ander bevelhebber 5 off 6 man meer uyt te senden, dewijle wij nu bevinden dat al de nootwendigheden daer toe dienende, met een wagen cunnen voortgebracht werden, op hoope dat door milde giften aen de Grooten van deselve Namaquas te doen, (daerin Kruythoff tegens belofte al te bekrompen geweest was) als dan wel doorcomen en eens terecht vernemen sullen, wat van de gemelte Riviere Vigita Magna (waer van men dus lange soo veel gesproocken en geschreven heeft) doch eygentlijk wesen mocht.” ³⁾

1) Duits: unsrige.

2) Er is geen ondertekening onder.

3) *Kol. Arch. N°. 3976.*

Linschoten XI.

*Instructie
voor Jonas
de la Guerre.*

Men kan niet zeggen dat de gezaghebbers aan de Kaap spoedig ontmoet digd waren. Bij resolutie van 27 September 1663 werd besloten tot een nieuwe landtocht. Jonas de la Guerre zou de leiding hebben. Zijn instructie ¹⁾ begon met een duidelijke uiteenzetting van het doel van de tocht: „Dewijle onse E. E. Heeren Regenten in het vaderlandt als noch hebben gelieven te verstaen dat wij jaerlijcx van hier met eenige vrijwillige lieffhebbers landwaert in te senden souden blijven continueren, om met hulpe van de ontdeckte Namaquas noch al voirden en eens tot aen de geruchte Riviere Vigit-Magna te mogen comen, en aldaer te onderstaen off met die volckeren daer omtrent woonachtich eenige voordeel voor ons met handel te doen moght zijn” werd De la Guerre gezonden. Zestien tochtgangers stonden onder zijn bevel ²⁾. Een „beslagen hechte boerewagen met 8 stuks goede ploeghossen (die oock cunnen dragen)” werd meegenomen, daar op de vorige tocht een wagen goede diensten had bewezen „wel twaalf dagen lanck” op de uitreis. Een „tentje met al zijn toebehooren” was ook bij de uitrusting. Veel werd verwacht van de voorlichting van Van Meerhoff en Dorhagen, „als zijnde beyde vijf jaren achter malkanderen op eygen versoeck (gelijk nu mede doen) tot alsulcke lanttochten gebruyckt geweest, waer door deselve nu over all soo wegh- en reyskundigh geworden zijn dat die Ul met God de voorste wijders wel haest tot onder 't hooge off steyle geberghte (omtrent twee uyren gaens aen dees zijde van de Oliphants Rivièr gelegen) brengen sullen alwaer uw dan de wagen langer geen dienst meer sal kunnen doen”. Dan moest de wagen uitelkaar worden genomen en begraven, ook hard brood, dat op de terugreis kon dienen. „Maer dit begraven dient omsichtigh en bij nacht off andersints bedecktelijck te geschieden”, anders was er kans dat men „'t ledige nest” vond.

Indien de Namaqua weer hulp eisten tegen de Numakee moest De la Guerre „haer daer op minnelijck antwoorden en seggen dat van ons expres gelast zijt geen verbintenis noch oorlog met haer noch hare vijanden, veel min met eenige andere vreemde volckeren altoos aen te gaen”.... maar dat ge wel u „gaern als een scheytsman en middelaer sout willen laten gebruycken” evenals geschied was tussen Namaqua en Cochoqua ten tijde van Kommandeur Van Riebeeck. Mochten de Namaqua, na geschenken ontvangen te hebben, het „soo billike voorstel van vrede belachen en verwer-

1) *Kol. Arch. N°. 3976*. „Instructie voor den Sergiant Jonas de la Guerre vertreckende van hier als hooft met eenigh vrijwilligh volck landtwaert in, omme te onderstaen off met off sonder hulp van de ontdeckte volckeren de Namaquas aen seker groote Rivier Vigit Magna genaemt comen en aldaer verrichten can 't geen hem in desen opgeleyt wordt.” 10 Okt. 1663.

2) Pieter van Meerhof, van Kopenhagen, Johannes Dorhagen, van Gronau, Hendrick Hagen, Rudolph Homeck, Gillis Grimbergen, Abraham de Joncker, Christiaan van Kerckhoven, Anthony Bosman, de gebroeders Dirck en Jan Wesselsz, Joost Brochtop, Hans Voort, Hieronimus Croese van Bielefeldt, Tobias Smith, Jan Tielman en Pieter Harthoren van Keulen. Jonas de la Guerre was van Havre de Grâce. Dorhagen, die in 1659 in „De Gecroonde Leeuw” aan de Kaap was gekomen, stierf 12 Jan. 1667.

pen" en verder trekken willen beletten, zoals ze het Cruythoff gedaan hadden, „soo meugt haer vrij op antwoorden dat sulcx niet vermoght noch oock gesint waert te doen, want bij aldien nu niet en volbrocht 't geen uw opgeleyt was dat alsdan de Sourie off Capitayn van de Caep genootsaecht soude wesen toecomende jae selfs met veel Crijghsvolck en Ruyters (daerse uyttermaten bangh voor sijn) dese reys te hervatten." En ook mocht hun worden wijsgemaakt „dat 'et u altemael wanneer soo onverrichter sake weder t'huys quaemt 't leven costen souw". Als eindelijk toch tot aanval door de Namaqua werd overgegaan, „soo sal 'et alsdan eens tijt wesen dat wij doen 't geen ons de natuer gebiet, dat is gewelt met gewelt tegen te gaen". Maar als het zonder vechten kon geschieden, achtte men dit wenseliker, en beter was het wat te verdragen „als terstont revengie te nemen, off met de wapenen redderingh daer onder te maken". En liever had men dat „alle met gesonde leden onverrechter sake weder bij ons comt als dat . . . doot geslagen wort en gesamentlijcq als honden tot spijze der vogelen en wilde dieren int velt leggen blijven most." Dan volgen instructies hoe de Numakee aan de rivier Vigiti Magna te behandelen en opdracht om, als het mogelijk was, door te reizen naar de „Choboquas off Cobonas", „een volck dat men seyt veel anders van aert en leven, oock veel civielder als al dit smeerige Hottentoos geslaght te wesen". „Men hout daer voor dat dit volck bij off omtrent de goutrijcke Stadt Monomotapa woonachtigh zij, van waer de Portuguesen van Mozambique grooten rijckdom jaerlijcx.... becomen." Dan volgt de opdracht hoe tot de Chobonas te spreken. Pieter van Meerhoff „als die wel ter pen en oock eenighsints in de teyckenkunst ervaren is" moest „behoorlijck daghregister . . . houden, gelijk deselve oock alle dagen eer ghij uytgaet en des avonts eer ghij uw tot rust begeeft in alder tegenwoordigheyt de gewoone morgen en avontgebeden tot Godt sal hebben te doen, op dat ghij op al uw wegen desselfs Goddelijcke bijstandt erlangen en behouden meught." Stierf de leider onderweg, dan moest Van Meerhoff het commando overnemen; was ook deze dood, dan Dorhagen. Indien op de terugreis nog tabak of koper over was, 1) kon men „empas-

1) Meegenomen was hetgeen hieronder vermeld is:

Memorie van de navolgende Coopmanschappen en tot vereeringe voor de Namaquas aen den sergiant Jonas de la guere, hooft van de trouw om aen de selve te distribueren als te weten :

Aan den Coninck off opperste

2 bossen groot root quispel grein.	1 do. gestreept violet,
2 bossen cleyn root do.	1 do. oranje.
1 bossjen noch cleyn der root do.	1 do. wit.
1 bosjen groen pasta.	1 do taneyt.
1 do. cristallijn.	1 fauce hoedbandt.
1 do. blaeuw.	1 roode sargie muts met drie passementjes
1 do. lavendel.	geboort.
1 do. groen Esmeraut.	1 geele coopere corale kettingh.
1 do. lamoen.	1 packje geele coopere cnoopen van 3 dozijn.

sant de Chainouquas off de craalen van den verstorven oversten Sousoa" aandoen om vee te ruilen. Binnen vier maanden moest de expeditie zijn afgelopen; dan kon met de retoervloot het resultaat nog worden gemeld „aan de Heeren Meesters in 't vaderlandt".

Jonas de la Guerre's tocht, voortreffelijk voorbereid, bracht de Compag-

2 coopere platen wegē. drie en een haif pont.	4 messen.
4 dicke } stocken draetcooper wegende 4 ₧	2 pont tabacq.
4 dun }	1 dozijn pijpen.

Voor de Eerste Zoon

1 bosjen groot root quispel grein.	1 roode muts van sargie.
1 do. cley n root.	1 fauce hoedbandt.
1 do. noch cleynder.	1 dozijn geele coopere cnoopen.
1 do. groen pasta.	1 coopere plaat wegende vijf ₧
1 do. blaauw.	2 dicke } stocken draetcooper 6½ ₧
1 do. lavendel.	2 dunne }
1 do. esmeraut groen.	2 messen.
1 do. lamoen.	1 pont tabacq.
1 do. gestreept violet.	½ dozijn tabacx pijpen.
1 do. orangie.	
1 do. wit.	
1 do. taneyt.	

Voor de tweede en derde als voren gelijk de Eerste.

Voor de 3 Capiteyns elck

1 bosje groot root quispel greyn.	1 do. orangie.
1 do. wat cleynder.	1 do. wit.
1 do. noch cleynder.	1 do. taneyt.
1 do. groen pasta.	1 roode Rovaensche muts.
1 do. cristallijn.	1 fauce hoedbandt.
1 do. blaauw.	6 coopere geele cnoopen.
1 do. lavendel	3 stocken dun cooperdraet wegende 1 ₧
1 do. groen esmeraudt.	3 messen ijder een.
1 do. lamoen.	¼ ₧ tabacq }
1 do. gestreept violet.	2 tabacx pijpen } voor yder omdat voorle-
	den jaar niet gehad hebben.

Tot den handel

2 massen root koebeeste corael.	12 stx. cabarij wegende 7 ₧
10 snoeren in yder 100 ronde coopere coraelen is 1000 stx.	12 stx. rhoode rovaense mutsen.
53 ₧ tabacq.	3 massen diverse gecoleurde coraelen.
1 gros tabacx pijpen.	allerhande gecoleurde zijde en andere stoffe lapjes.
60 ₧ cooper bestaende in 20 ₧ plaat, 20 ₧ dick draet, 20 ₧ dun do.	2 compassen.
1 sackje coopere cnoopen 315 stx.	6 bellen.
8 ps. vilmessen.	6 schelletjes.

Provisien en nootwendigheden

900 ₧ hart broot.	12 stx. kaersen.
70 ₧ spek.	2 pr. soetemelcx kaesen.
10 mengelen brandewijn.	8 ₧ pruymen.
10 can spaence wijn.	6 do. hollantze boter.
6 can azijn.	60 ₧ rijs.
½ ₧ foelje, nagelen, noten en caneel, van elck vier loot doch caneel ¼ pont.	2 boecken papier.
9 ₧ peper.	½ bos pennen.
	1 Toetssteentje.

nie geen voordeel. De „lantreysers” kwamen na veel lijden onverrichterzake bij het Fort terug, zooals hun „Journael” ¹⁾ meedeelt.

In het begin van de op 11 Oktober 1663 aangevangen reis, waarop men *Jonas de la Guerre's landtocht.* de nu reeds gewone weg volgde: Tygerberg, de Mosselbanck, de Grote Berg-rivier, viel niets biezonders voor. Bij de Cleyne Bergrivier, „des 's nachts soo ons volck bij malcander laegen ende sliepen beseiden malcander en de schiltwacht een weynigh daer aff wandelende is daer een gedierte gecomen en heeft een van ons volck met name Christiaen Kerckhoven bij zijn voet gevat en haelde hem van zijn slaepplaets aff, waardoor hij begost te schrewen.” Dit redde de man. Op 23 Oktober passeerde men „17 a 18 rivieren” en bereikte de rivier waar Pieter Rooman in 1661 door een olifant gedood werd. Op de moeilike tocht volgde men de renosterpaden; „als doen sijn wij onder een geberchte gecomen bij ons genaemt de clooff van de Oliphants Revier.” De wagen begroef men, de ossen werden bij het pakken so wild dat een ervan viel en een achterpoot brak. In twee vrachten droegen de mannen het goed tegen het steile gebergte op. Bij de Oliphantsrivier werd de os achtergelaten „by eenige Sonquas die ons beloofden deselvige soo langh te bewaren tot dat wij wederom mochten comen.” De rivier trok men over en vond er „eenige Sonquas huysies vergeselschap met eenige Chrigriquas.” Drie Hottentotten kwamen, „die alhier Chiriquas genaemt worden”; een kapitein van hen had ook Sonquas bij zich. Voorbij de Oliphantsrivier begon het dorst lijden; regenwater, dat tussen stenen stond, was „vol levende wormen,” en bij „een marmer bergh” was het wa-

1 pennemes.
80 ₧ buscruyt, 80 ₧ cogels, 90 ₧ hagel.
6 bossen lont, 200 stx. vuursteen.
17 snaphaen roers.
17 pistolen.
2 stx. donderbussen.
2 bosjens huysingh off marlingh.
16 lijnen van 12 en.
20 vishoecken.
2 strengen zeylgaeren.
6 zeylnaelden.
wat cleyne spijkertjes.

1 Tent en zijn toebehooren.
2 picken.
2 spaden.
2 bijlen.
3 hantbijlen.
1 cooper ketel.
1 pan met een aerde potje om boter in te smelten.
Wat medicamenten en 9 slaepplaeckens tot playsterdoeck voor de gequetsen.
2 schoppen.
1 graeff.

1) *Kol. Arch. No. 3976* (niet gepagineerd): „Journael gehouden bij mij Pieter van Meerhoff van de heen ende wederom Reyse gedaen int lant van Africa bij den sergiant Jonas de la guerre in conformité van seeckere memorie daer van ter handt gestelt in qualité als „opperhoofft over sijn bij hebbende Compe. bestaende in 16 personen door last van de „E. Hr. Zacharias Wagenaer, commandr. van 't fort de goede hoope ende verdere omme-slagh aen Cabo de Boa Esperance &a. aengegaen den 11^{en} October a^o. 1663.” Woensdag 10 Oktober had Ds. Symon de Bucq, van het schip De Pauw, van Rotterdam, plechtige dienst gehouden, Gods zegen vragend op de aan te vangen landreis. De Joernaalhouder Pieter van Meerhoff trouwde op 2 Junie 1664 met de Hottentotse tolkin Eva, die toen al een tweetal kinderen, die een blanke vader hadden, bezat. In 1667 deed Van Meerhoff een tocht naar Mauritius en Madagascar. Bij de Antongil baai werd hij met acht man overvallen en vermoord door inlanders. *D. 27 Febr. 1668.*

ter zout en salpeterachtig, en wat men na graven vond was ook ondrinkbaar. Er werd „brant gesticht op hoope wij soude de Namaquas . . . bij ons krijgen,” maar tevergeefs. Wilde paarden zag men, maar ze bleven buiten schot. Bergop, bergaf ging de tocht tot de plek waar Cruythoff het jaar tevoren Namaqua aantrof. „Hier beginnen wij vreemt gevogelte en bosschagie tesien,” en op 28 November werden de eerste giraffen gezien : „in 't marcheeren is van ons twee camelen ¹⁾ gesien welcke beesten noyt voor desen is vernomen waer door wij presumeerden dat wij niet verre van de Revier Vigita Magna waren, wandt ick had voordesen wel hooren seggen van de Namacquas als dat daer ontrent de revier sulcke beesten zich onthiel.” Men trof 23 Sonqua en 2 Namaqua aan die wildbouten ter ruiling brachten. De grond werd te hard om naar water te graven : „hier leeden wij soo onuytspreeckelijke dorst dat wij meenden te versmachten vermits den onleydelijcken groote heete die wij alle dagen hier hadden . . . en marcheerden door een Clooff die wel met recht een mo[o]rdenaerskuyl genaemt mach worden.” De twee Namaquas gingen hulp halen terwijl de reizigers „hier meestal altemael vlau [lagen] van den onlijdelijcken dorst.” Een Namaquakapitein en 13 van zijn volk kwam de reizigers halen, nadat naar water gegraven was. Men beklom een hoge berg, waar de kraal lag van 's konings zoon Haremoe. Aan andere kapiteins werd bericht gezonden, dat geschenken in ontvangst waren te nemen. De kraal was 28 huizen sterk „en weynigh hier van daen lach daer noch een corael van ontrent de 80 huysen alwaer de oppersten capiteyn sijn huys hielt met name Nave.” Toen Haremoe als dronken was „van eenig dranck die sij drincken bij haer genaemt dackae waer sij gelijk dool off worden alsse deselvige in 't lijff hebben” wilde hij met de Nederlanders vechten, maar Namaqua kalmeerden hem. Het reizen naar de rivier werd afgeraden : alleen in de regentijd kon men de nog af te leggen afstand in 8 à 10 dagen doen. De terugtocht begon en lang volgden Namaqua het gezelschap, al het koper voor zich eisend. Men was blij toen ze eindelijk, na geschenken ontvangen te hebben, achterbleven. Weer begon het klimmen en dalen, het dorst lijden en graven naar water. Op 12 Desember kwam een drietal „Chrigeriquas” een bak te leen vragen om water te kunnen brengen aan een Namaquakapitein die flauw van de dorst was. Na een uur kwam het viertal bedanken en de Namaqua kapitein kreeg de hem togedachte geschenken, waarna hij vertrok. De beesten kregen gedurende zes dagen „niet een hant vol gras”; een der ossen bleef dood. Twee reizigers konden niet verder en bleven achter ; toen werden ze bevreesd, haalden de troep in en „vielen gelijk dooden bij ons neer.” Bij het graven vond men geen water, „waer over wij droevigh waren want wij verlangden om ons buucq vol goet water te mogen drincken”. Dit kon pas, toen 16 Desember de Oliphantsrivier bereikt werd, maar het lijden was nog niet ten einde. „Chrigeriquas ende Sonqua” kwamen vertellen

1) Nog heten in Zuid-Afrika giraffen kamelen.

Giraf.

dat Cochoqua de begraven wagen verbrand hadden. Kort daarop gaven Cochoqua de schuld aan andere Hottentotten. Een Sonqua bracht de os die op de uitreis een poot brak. Hij werd goed beloond voor het bewaren. De begraven provisie vond men gestolen, de kruithokers leeggestort, de wagen verbrand. Gebrek lijdend trok men via Pieter Rooman's graf langs de Kleine Bergrivier, en via de Grote Bergrivier, Riebeeck's Kasteel, de Mosselbank, de Kuyl en de Zoute Rivier was het geselschap 22 Januarie 1664 bij het Fort terug.

De lust tot reizen in het binnenland verflauwde sterk. Kommandeur en Raad rapporteerden aan Heren Bewindhebbers ¹⁾ over de tocht en eindigden aldus: „Wij gedencken altijd soodanighe langdurige en dangireuse Lantreysen in 't toecomende niet meer te ondernemen tenzij UEEde^{en} ons sulcx volgens submitte voorstel bij onse voors-jongste missive gedaen om eens een proeff te water 't zij dan langhs dese oost off noortcust te mogen nemen expresselk gelast wort, te meer wij bevinden dat de voorige Lust en genegenth^t hier toe inde meeste Liefhebbers begint te verflouwen en aff te nemen.” *Ontmoediging door de mislukking.*

En Pieter van Hoorn, Extraordinaris Raad van Indië, op zijn uitreis aan de Kaap vertoevend, schreef aan Heren Zeventien: „De lant rijse naer de groote Rivier Vigiti Magna ende groote stadt Monomotapa ende verwachten negotien in gout en tanden vandaer m[e]ijne maer Chimerique Con-septen zyn”. ²⁾

Voorlopig was het dus gedaan met de verre landtochten.

Nieuwe namen treft men in de archiefstukken van deze tijd aan: de Verse Rivier kreeg de naam de Amstel, ³⁾ maar, zeker omdat het bergstroompje allermint geleek op de naamgenoot in Nederland, werd die nooit algemeen en spoedig vindt men er de Liesbeek ⁴⁾ voor. Dan de Baersrivier, „die bij grooten regentijt zijn uytloop heeft, soowel in de bay Fals als in dese Taeffelbay”, ⁵⁾ ter eere van Rijckloff van Goens was er een berg naar hem genoemd. In het midden van 1659 trok de korporael Elias Giers „achter de Hout- en Berghvaleyen heen, tot de dalen ende bergen deser Caep na de Zuyt, om die overal tot 't eynde incluyt te doorsnuffelen na de Hottentoos”; hij kwam „wel 18 uyren gaens van hier, de naeste wegh gerekent verbij de Berghvaley ende de Hr van Goensbergh, achter verscheyde Schorbergen (aldus sijn de resterende bergen mits haer hoge steylte ende clippigheyt genaempt,) bijna op d' alderuytterste uytstekende hoeck *Aardrijkskundige namen.*

¹⁾ Kol. Arch. No. 3976. K. en R. aan HH. xvii. 15 April 1664.

²⁾ Kol. Arch. No. 3976 (ongepagineerd).

³⁾ D. 21 Febr. 1657.

⁴⁾ D. 2 Des. 1657.

⁵⁾ D. 15 Mei 1661.

van de Caep, digt aen de zeecant, even binnen de noortkolcq van de bay Fals ofte zuythoeck van 't Caepse Schorberglant." 1)

De Saldanha-baai onderzocht men nauwkeurig 2); behalve de reeds genoemde eilanden 3) kon men met name aanduiden: de Oliphantshoeck, 2) de Rietbaey, 2) de Waterplaets, 2) de Lacusbaey, 4) de Potterbaey, 5) de Teelingsbay, 6) de Salmandersbay 6) Meeuweneiland 7) en Vondeling-eiland. 8) De heuvel op Robbeneiland waar de vuurseinen ontstoken werden heette de Vuurberg. 9) Toen er meer dan één Kloofpas bekend werd, sprak men over die tussen de Tafelberg en Leeuwenberg als van de Leeuwendlooff en het baaitje „achterde steert van den Leeuwenbergh" kreeg de naam van Leeuwentantbaeyken. 10) Bij de Steenberg en was het Tentrivierken, „welck Tentrivierken is een ordinair rustplaets, als men na de Steenberg ende na de Berghvalley & a reyst, daer de Heer van Goens oocq rustplaets heeft gehouden, doen de Berghvalley & a besichticht had." 11) Een „sandige inham, genaempt... door d' onse de Zantzee vermits de hoge santbergen" lag ten Noorden van de Tafelbaai, tussen Robbeneiland en Dasseneiland in. 12)

Bij de uitgifte van land, in de erf brieven, vindt men ook enkele plaatsnamen: zo was er bij de Tafelberg; Babiaens Plecq 13) en de Cleyheuvel. 13) Wachthuizen hadden namen: Keert de Koe, 14) Hout den Bul, 15) en Kijck-Uyt. 14) Toen bij het Fort een stadje ontstond kregen de straten namen: zo was er de Oliphantstraat, de Reygerstraat en de Heerestraat, geheten naar de schepen de Oliphant en de Reyger uit Van Riebeeck's vloot en

1) *D. 5 Aug. 1659.*

2) Memorye om de Saldanhabaey wat nader te ondersoecken ende aff te speculeeren" 24 Nov. 1659.

3) In 1666 begon men guano te halen van deze eilanden. *D. 17 Febr. en 26 Maart 1666.* Zie hierboven bl. 26.

4) De Lacusbaai heette naar Hendrik Lacus van Wesel, die in 1661 landmeter en assistent was. Hij was wel ontwikkeld, sprak vloeiend Frans, klom op tot secretaris en in 1663 tot Fiskaal. In 1667 werd hij beschuldigd van malversaties en veroordeeld. *D. 17 Okt. 1667.*

5) Pieter Potter van Amsterdam, landmeter in 1657.

6) *D. 9 Des. 1660.* Naar de Boekhouder Eeuwout Teelingh, aangekomen 10 April 1660 per fluitschip Diemermeer, en naar het schip de Salamander geheten.

7) *D. 1 Sept. 1670.*

8) *D. 29 Sept. 1667 en 21 Mei 1671.*

9) „Memorie" voor de „opsiender" van Robbeneiland 3 Mei 1658.

10) *D. 12, 14 en 15 Jan. 1660.*

11) *D. 5 Mei 1659.*

12) *D. 13 Des. 1659.*

13) Erfbrief van 1 Mei 1658.

14) „tusschen de voorsz. Soute reviere ende de Verse reviere Liesbeecq, op een hoogh bewassen duynigh heuveltjen, recht in 't midden van den Hottentoots passagie ofte deurdriift sijnde... genaempt Keert de Koe, leggende van 't wachthuys Kijckuyt stijff 340 roeden ende lopende de Soute revier tusschen beyden heen." *D. 25 Aug. 1659.* „Den Uyt kijck" is een andere naam voor „Kijckuyt."

15) *D. 15 en 30 Sept. 1659.*

